

ROMANINET

Curs multimedia de limba romani pentru
promovarea diversității lingvistice și
îmbunătățirea dialogului social:

RAPORT PRIVIND POPULAȚIA ROMĂ

CUPRINS

1. Repere istorice – privind atestarea populației de romi	2
2. Răspândirea geografică a populației rome / Categoriile de romi.....	6
A. Populația	6
B. Categoriile de romi.....	11
3. Organizare socială specifică.....	12
4. Obiceiuri și tradiții ale romilor	14
<i>Obiceiuri și tradiții</i>	<i>14</i>
5. Cultura romilor / influență asupra culturii locale. Personalități.....	18
A. <i>Cultura spirituală a romilor</i>	<i>18</i>
B. <i>Cultura materială a romilor</i>	<i>20</i>
C. <i>Personalități</i>	<i>21</i>
6. Meșteșuguri și ocupații specifice	24

1. Repere istorice – privind atestarea¹ populației de romi

Așa cum sugerează numele lor, s-a crezut inițial că romii au venit din Egipt. Dacă luăm în considerare adevărații strămoși ai țiganilor, aceștia aparțineau unui grup de oameni care au părăsit India în secolele al zecelea sau al unsprezecelea d.H. . În afara unui fapt necontroversat și anume că romii provin din India, restul istoriei timpurii a romilor este un continuu subiect de controverse. Când romii au părăsit India, aceștia au făcut-o în mai multe valuri de migrație cu toate că nu există dovezi concrete². Este și cazul romilor din diaspora.

O teorie sugerează că după ce au părăsit India, romii au migrat spre vest, în Iran (Persia) și în Peninsula Arabică, dar, se pare, li s-au alăturat unele migrații din nordu Indiei până în Asia Centrală (deși unii susțin că grupul din Asia Centrală a ajuns într-o migrație anterioară acesteia). Unele grupuri au migrat spre vest - la Bizanț și Caucaz, ajungând în Europa nu mai târziu de anul 1250. Prin anii 1300, migrarea lor a ajuns la Sud-Estul Europei și prin anii 1400 în Europa de Vest.

Atunci când romii au ajuns pentru prima dată în Europa, aceștia au fost în măsură să spună că provin din India, dar acest lucru nu a devenit un obicei în rândul romilor și a fost uitat cu timpul. Au apărut diferite ipoteze, unele chiar bizare despre originea lor: ei s-au gândit că pot fi supraviețuitorii unei rase preistorice ca druizii, nubienii, că sunt locuitori din centrul Pământului sau pur și simplu o populație recrutată de la periferia societății europene care își vopsește pielea și care vorbește într-un jargon născocit. Datorită faptului că niciodată nu s-au intitulat romi (de la derivația cuvântului root=persoană), le-au fost atribuite numeroase nume, cel mai adesea țigani, gitanos, gitans, zigeuner, tsiganes și cingaros.

Romii erau deja cunoscuți în Bizanț, la mijlocul secolului al XI-lea când au început să se deplaseze spre Constantinopol. Prin prezența cuvintelor armenesti în toate dialectele europene privind romii, F. Miklosic ajunge la concluzia că romii veniseră în Bizanț din Armenia³.

Întrucât sursele nu au putut avea stabili momentul în care romii au venit din Armenia spre Bizanț, dar se presupune că acest lucru s-a întâmplat în prima jumătate a secolului al XI-lea atunci când Seldjuk a atacat Armenia și a provocat cunoscuta migrație de oameni din Armenia spre Bizanț și Antalia. În lipsa dovezilor, nu este posibilă verificarea acțiunilor care ar fi avut loc în timp ce romii treceau în Balcani.

Surse sigure care relateau prezența romilor în Grecia de astăzi, se găsesc în Practica Manastirii Xiropotamos de pe Muntele Athos, datând din 1325 până la 1330, și unde este menționat faptul că Anna, fiica lui Limocherval, a avut un soț „egiptean”. Potrivit altor surse, se pare că la sfârșitul secolului al XIII-lea și începutul secolului al XIV-lea romii ar fi trăit în Corfu, care la acea vreme aparținea angevinilor. De asemenea, există posibilitatea ca în acel moment romii să fi locuit în alte zone ale Bizantului care au aparținut Veneției. În orice caz, în a doua jumătate a secolului XIV-lea romii au fost prezenți în sudul Peninsulei Balcanice. Acest fapt este pus în legătură cu avansarea otomană în Asia Mică

¹ Jean Pierre Liegeois – “Roma in Europe”, p. 15-18

² http://www.Roma.org/Roma_history/

³ <http://lovari.hr/gypsy-history/>

și apoi cu venirea lor în Europa. În teritoriile controlate de otomani, abilitățile artizanale ale romilor, în special prelucrarea metalelor și confecționarea armamentului, au asigurat acestora un loc în economia imperiului și le-a confirmat un statut care până în secolul al XV-lea a instituționalizat regimul sclaviei în principatele Moldovei și Țării Românești.

De exemplu, romii se stabilesc în Bulgaria în secolele XIII-XIV. Ei au venit cu armata otomană în expedițiile de cucerire a Balcanilor și erau cunoscuți sub denumirea de „chingene”, „cega”, „kibti”. Unii dintre romi s-au stabilit definitiv în regiune, iar alții au rămas nomazi. În timpul perioadei renascentiste, cartierele de romi sunt așezate în orașe.

Începând cu a doua jumătate a secolului XIV, dovezi de dispersare a grupurilor de romi în alte părți ale Europei sunt mai numeroase.

În Moldova și Țara Românească, primul text cunoscut ce face referire la persoane de etnie romă prezintă situația familiilor de romi sclavi. În acest sens începând cu anul 1385, un grup de persoane de etnie romă, cunoscut sub numele de „țigani” este inclus într-un document de donație a voievodului Dan I al Țării Românești către Mănăstirea Tismana. Alte referiri similare au apărut, de asemenea, în timpul domniei lui Mircea cel Bătrân. Unul dintre documentele sale, aparținând potrivit specialiștilor perioadei 1390-1406 conține, de asemenea, prima referire la un grup de romi pe teritoriul Transilvaniei. Potrivit unui alt document, în 1416, orașul transilvănean Kronstadt (Brașov) dă bani și alimente unui grup de romi. În Moldova, prezența romilor este menționată pentru prima dată în anul 1428, în timpul domniei lui Alexandru cel Bun, într-un document de donație către o mănăstire. Din momentul sosirii lor în țările medievale românești, țiganiile au fost robi ai proprietarilor de terenuri, fiind eliberați abia în anul 1851.

În Polonia, un prim document menționează prezența romilor în Cracovia în anul 1401, apoi în anul 1405 în Lvov. Alte grupuri au continuat să se răspândească în secolul al XIV-lea în Boemia și apoi, până în 1430, în toată Europa de Vest, cu excepția Țărilor de Nord.

Între anii 1407-1416, cronici diferite făceau referire la prezența romilor în Germania. Apoi, după migrația romilor spre orașele hanseatice, aceștia au fost atestați în Saxonia, Bavaria și Hesse.

În 1419, orașul francez Chatillon en Dombes face o donație către un grup de țigani care poartă scrisori de la împărat către ducele de Savoia.

În secolul al XV-lea, din momentul în care suveranii catolici au început să implementeze ideea de stat în Spania, țiganiile călătoriseră deja în întreaga Peninsula Iberică. Unele familii s-au stabilit în locuri precum Andaluzia, așa-numită „casă a țiganilor”. Istoria țiganilor spanioli este istoria unei culturi rezultat al unei interferențe între o comunitate de nomazi și una sedentară. Se creează premisele profilului identității etnice a unui țigan ce se opune majorității populației, ducând la apariția eternului conflict între țigani și putere oricare ar fi aceea. O dată cu adoptarea primei sancțiuni pragmatice de către monarhia catolică în 1499, a început o perioadă foarte lungă de hărțuire a romilor, în cadrul căreia a fost vizată diversitatea culturală a acestora. Li s-a interzis să folosească limba și hainele tradiționale țigănești, au fost obligați să se așeze, să părăsească meșteșugurile lor tradiționale și a trebuit să se supună stăpânului. Sancțiunea pragmatică emisă de regele Carlos III, în 1783, prevedea următoarele: „Eu afirm că, cei care se numesc țigani nu sunt nici la origine, nici prin natura țigani și nici nu provin din rădăcini infectate”. În decret au fost recunoscuți ca cetățenii spanioli, dar a fost negată existența și diversitatea lor: romii nu există, și nu au putut trăi ca atare. Această egalitate de drepturi garantată romilor a fost inegalitatea de facto până la adoptarea Constituției din 1978.

În Portugalia, prima dovadă scrisă a prezenței țiganilor datează din 1521 – în „Auto Das Ciganas,, de Gil Vicente și a fost reprezentată la curtea regelui Ioan III. Putem spune că primul moment când țiganii au prezentat interes, a venit 4 ani mai târziu, după o perioadă de persecuții succesive. În 1525 țiganilor le-a fost interzisă intrarea în regatul portughez.

După verificarea eșecului acestei măsuri, au urmat noi legi și măsuri, care au ca rezultat condamnări și exilări ale romilor. Țiganii au fost deportați în Africa (Angola a fost prima colonie portugheză care a primit romi), Brazilia și, prin urmare, s-au extins în alte continente.

Până la sfârșitul secolului al XVI-lea și prima jumătate a secolului al XVII-lea, măsurile împotriva țiganilor au fost legitime. Această tendință a fost facilitată după anul 1640 când regatul aflat în război avea nevoie de oameni pentru armată, mulți romi înrolându-se în ea. Prin urmare, prezența grupului de romi a fost tolerată, dar numai cu impunerea de reguli. Măsurile luate de la începutul secolului al XVIII-lea în vederea expulzării țiganilor se pedepsea cu arestul.

Instituția regimului liberal a venit cu măsuri în vederea eliberării țiganilor. În 1822 este recunoscută cetățenia pentru țigani.

În Europa de Nord, romii nomazi sunt atestați pentru prima oară în prima jumătate a secolului al XVI-lea.

Se crede că romii au ajuns în insulele Britanice în a doua jumătate a secolului al XV-lea, intrând în Scoția prin Danemarca. Numiți de către unii în surse mai vechi „pelerini egipteni”, romii sunt cunoscuți pentru faptul că au solicitat protecția regelui James IV al Scoției în vederea unei călătorii în Danemarca, în anul 1506, ceea ce sugerează că legăturile cu clanurile de romi de pe continent au continuat să fie menținute pentru o anumită perioadă de timp.

Cea mai timpurie atestare a țiganilor în Anglia este descrierea lui Sir Thomas More a unei femei egiptene care a ghicit în Lambeth în anul 1514. O atestare ulterioară din 1687 confirmă nunta la Camberwell a lui Robert Her și Bozwell Elizabeth, „regele și regina țiganilor”. În timp ce multe surse vorbesc de „vagonzi” sau „nomazii cositori” care nu pot avea legătură cu romii, o mare parte din istoria comunităților de romi din Marea Britanie poate fi identificată datorită surselor care ne furnizează și o descriere a comunității și mostre ale discursului în limba romani.

Acestea atestă folosirea limbii în regiuni ca Northumberland, Durham, Derbyshire, Cheshire, Norfolk, New Hampshire și Kent.

Multe legi represive au fost adoptate de la 1530 încolo, legi care interziceau țiganilor intrarea în Anglia și Țara Galilor și îi forța pe cei care trăiau în aceste țări să le părăsească. În următorii ani sunt înregistrate deportări ale țiganilor. Scoția a adoptat măsuri similare în anul 1541 care îi obliga pe țigani să părăsească Regatul în termen de 30 de zile. Legi similare au continuat să intre în vigoare pentru următoarele două secole dar au fost eliminate treptat până în anul 1856.

În Rusia, romii au venit din sud în 1501, iar Siberia a fost ocupată numai în 1721. În Malta, în prima istorie scrisă a prezenței romilor Zingari, istoricul Cavalerilor de Malta, Giacomo Bosio, arată că aceștia au trăit în peșterile din Rabat.

Alte atestări ale romilor în cronicile din Europa sunt: Ljubljana 1387, Hildesheim 1407, Basel 1414, Augsburg, Lunenburg, Hamburg, Libek, Vajmar, Magdeburg, Leipzig, Frankfurt, Strasbourg, Zurich,

Berna, Bruxelles, 1417-1420 , Țările de Jos 1420, Belgia 1421, la Bologna, 1422, Paris, 1427, Constanța 1430, Suedia 1512, 1544 Norvegia și Finlanda 1597⁴.

În istoria modernă, secolul al XIX-lea a fost de o importanță deosebită pentru romii europeni. În timpul Iluminismului a început lupta pentru recuperarea unei istorii legitime și a identității acestei populații, în mod ironic aceeași perioadă a însemnat stabilizarea imaginii romantice a țiganilor, imaginea care a rămas atât de ferm constantă în toată acea perioadă. La jumătatea secolului al XIX-lea se manifestă pregnant apariția rasismului științific care a condus în cele din urmă la tentativa de distrugere a persoanelor de etnie romă, în timpul celui de-al treilea mandat al lui Hitler.

Un episod important în istoria romilor în timpul secolului al XIX-lea a fost abolirea sclaviei în România, eveniment în urma căruia a rezultat masive migrări din această parte a Europei în restul lumii. Secolul al XX-lea a fost marcat de două evenimente principale: Holocaustul și prăbușirea comunismului în Europa. S-a văzut necesitatea organizării romilor din punct de vedere politic, care a cunoscut o înflorire la sfârșitul Primului Război Mondial, mai ales în Europa de Est⁵.

Legat de fenomenul Holocaustului, în martie 1936, primul document care se referea la *“Introducerea soluțiilor pentru problemele țiganilor la nivel național sau la nivel internațional”*, a fost elaborat sub conducerea secretarului de stat Hans Pfundtner al Ministerului de Afaceri Interne și de către principalele instituții naziste. Acestea se referă mai concret la *“Igiena rasială și Biologia Populației și Unitatea de cercetare a Ministerului Sănătății”* și a fost stabilită la Berlin.

În lunile ianuarie sau februarie 1940, primauciderea în masă în cadrul Holocaustului a avut loc în lagărul de concentrare de la Buchenwald, când 250 de copii romi din Brno au fost folosiți drept cobai pentru a testa Zyklon-B, folosit mai târziu în camerele de gazare de la Auschwitz-Birkenau. În Cehoslovacia, au fost construite tabere speciale pentru expedierea romilor în localitățile Lety și Hodonín. În timpul celui de-al doilea război mondial, romii au fost, de asemenea, deportați din țările aliate Germaniei precum Italia, Slovenia, Croația și România.

În următorii ani de după război, populația de romi din Europa a fost copleșită. Activitatea politică a fost minimă și romii au fost reticenți în a-și declara apartenența la etnie în mod public sau în atragerea atenției cu privire la acest lucru printr-un efort de grup.

Nu au fost făcute cunoscute atrocitățile naziste comise împotriva lor și nu au fost făcute încercări de nici o organizație națională sau internațională pentru a reorienta supraviețuitorii așa cum au fost făcute pentru supraviețuitorii altor popoare; în schimb legislația anti-romă de dinaintea războiului a continuat să funcționeze împotriva lor.

În Germania, până în 1947, cei care au ieșit din tabere trebuiau să rămână bine ascunși sau riscau să fie închiși din nou, de această dată în lagăre de muncă, dacă nu beneficiau de documente care dovedeau cetățenia germană.

În anii '50-60, noi valuri de migrație au avut loc în întreaga Europă. În Danemarca, din 1958, romii s-au stabilit în Copenhaga, iar în Finlanda romii au trăit în Helsinki. În Austria, mulți romi sunt stabiliți în regiunea de est (Burgenland) din anul 1958. În anii 1960, un nou val de romi din Iugoslavia sosesc în Italia. În același timp, în Țările de Jos, unde au fost aproape în totalitate expulzați datorită

⁴ <http://lovari.hr/gypsy-history/>

⁵ Ian Hancock – “Romanies” - Encyclopedia of Europe: 1789-2004

legislației severe, grupuri noi de romi ajung în mai multe etape, originari din Iugoslavia și Ungaria. Vorbind de Iugoslavia, migrarea romilor a început în anii 1960, cu renașteri succesive, în special la sfârșitul anilor 1980, când mii de romi au părăsit Macedonia, îndreptându-se către Germania.

După căderea regimurilor comuniste, munca în străinătate a devenit un mijloc de trai pentru zeci de mii de romi din fostele țări comuniste. Totuși, destinațiile preferate de aceștia au fost Grecia, Italia, Spania, Portugalia, Franța, Germania, Belgia, Olanda și Marea Britanie.

2. Răspândirea geografică a populației rome / Categoriile de romi

A. Populația

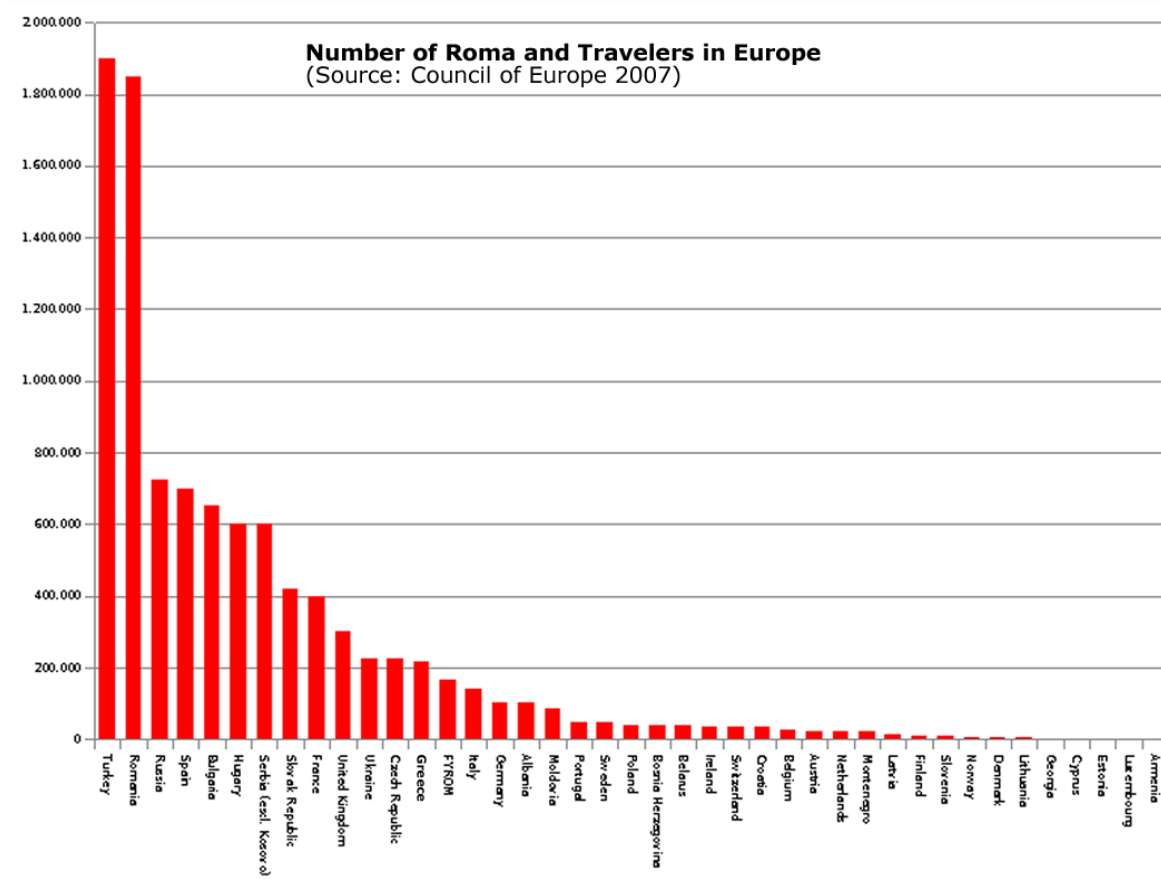
Nu este ușor să se răspundă la întrebarea “Câți romi există în prezent?” Pe de o parte, reprezentanții oficiali ai mai multor țări doresc să „reducă” numărul de romi care trăiesc în țara lor - de exemplu, în 1997, oficial, românii nu trăiau în Republica Moldova - în timp ce, pe de altă parte, mulți activiști romi tind să citeze un număr mare de romi. Prin urmare, este posibil să se specifice un număr minim și unul maxim pentru orice țară dată.

Cu o populație în Europa, estimată de la 8 până la 12 milioane, românii pot fi găsiți peste tot din Finlanda până în Grecia și din Irlanda până în Rusia, însă nu au o țară a lor. Cel mai mare număr de romi trăiesc în Europa Centrală și de Est în țări ca: România, Slovacia, Bulgaria, Ungaria și fosta Iugoslavia.

Conform cifrelor publicate de Consiliul Europei în 2007, numărul total al romilor și nomazilor a fost de 9,855,382, estimarea medie de țară poate fi urmărită în figura nr. 1

Number of Roma and Travelers in Europe	
source: Council of Europe 2007	
Countries	average estimation
Turkey	1900000
Romania	1850000
Russia	725000
Spain	700000
Bulgaria	650000
Hugary	600000
Serbia (escl. Kosovo)	600000
Slovak Republic	420000
France	400000
United Kingdom	300000
Ukraine	225000
Czech Republic	225000
Greece	215000
Macedonia (FYROM)	165000
Italy	140000
Germany	100000
Albania	100000
Moldovia	84345
Portugal	45000
Sweden	45000
Poland	40000
Bosnia Herzegovina	40000
Belarus	40000
Ireland	35250
Switzerland	35000
Croatia	35000
Belgium	25000
Austria	22500
Netherlands	22500
Montenegro	20000
Latvia	11500
Finland	10000
Slovenia	8500
Norway	6650
Denmark	5500
Lithuania	3287
Georgia	2000
Cyprus	1500
Estonia	1250
Luxembourg	300
Armenia	300
total	9855382

O reprezentare a acestor cifre pot fi găsite în următorul grafic, conform Consiliului Europei

Conform datelor disponibile și statisticilor înregistrate privind populația romă, avem următoarea situație la nivel național:

În Marea Britanie, țigani au fost recunoscuți ca o minoritate etnică în 1988. Numărul total al populației este estimat la aproximativ 65.000, deși nu există cifre exacte. În plus, aceste estimări care se referă atât la cifre oficiale cât și ale mass-mediei și percepția populară de „țigani” include de fapt membrii ai comunităților istorice diferite. Descendenți ai imigranților romi de pe alte continente, alcătuiesc o mare parte a celor care se referă la ei înșiși ca „Romanichals” sau „Romi englezi”. Se pare că această populație a înglobat nomazii indigeni care s-au menținut în comunități separate până în secolul al XVII-lea și poate chiar mai târziu. Cele două populații itinerante sunt nomazi irlandezi și nomazii din Scoția.

Nomazii scoțieni tind să locuiască în Scoția, dar nomazii irlandezi dețin adesea case, atât în Irlanda, Anglia, cât și în Țara Galilor, alternând în alegerea diverselor locații. Romii englezi pot fi găsiți în

întreaga țară. În timp ce toate cele trei comunități au tendința de a interacționa, acestea împart de foarte puține ori locul de așezare a caravelor chiar dacă se căsătoresc între ei și stabilesc relații de familie. Există comunități de romi care nu sunt întinerate și locuiesc destul de izolat.

Aceștia sunt în principal descendenți ai imigranților din Europa Centrală și Europa de Est care au sosit în Marea Britanie în anii 1930 și mai târziu în 1950, precum și imigranți mai recentți care au ajuns în țară, după extinderea UE. Acești imigranți romi sunt de obicei stabiliți în orașele mari - în principal în jurul Londrei, Birmingham și Manchester.

În 1991, Departamentul de mediu a recenzat 12.316 rulote(caravane) în Anglia, estimând că există trei persoane pe caravană și media unei familii este de 4 persoane, ceea ce ar indica prezența a circa 40.000 de nomazi în Anglia. De asemenea, în 1991, 708 familii au fost recenzate în Țara Galilor (peste 312 în 1996) și un calcul mai complet a arătat că erau prezente aproximativ 800 de familii din 3600 persoane.

În Scoția, 980 tabere cu 3000 de persoane sunt recunoscute oficial și 1600 dintre ei sunt elevi⁶.

În secolul al XVIII-lea, în Spania, țiganii erau în număr de aproximativ 10700, din care aproape 8000 locuiau în Andaluzia. Andaluzia a fost întotdeauna considerată ca fiind "patria țiganilor" locul în care mulți romi au trăit dintotdeauna și unde trăiesc mai mult de jumătate din țiganii spanioli. În secolul al XIX-lea au existat rapoarte care aproximau că 100.000 de țigani au trăit în Spania.

În prezent, există cifre diferite în ceea ce privește numărul de cetățeni romi care trăiesc în Spania. Constituția spaniolă nu permite discriminare sau tratamentul diferențiat și recensământele locale nu colectează date specifice despre rețnie sau cultură. Doar câteva studii efectuate de către Asociațiile de țigani sau de instituții naționale și regionale, furnizează date aproximative. Potrivit informațiilor furnizate de Institutul de Sociologie Aplicată, în 1978, numărul țiganilor ajungea la 189,404 de persoane în Spania.

Datele statistice ale Institutului de Sociologie Aplicată, actualizat în 2003 (cu o creștere a populației de 5,2%), a relatat un număr de 435629 persoane. În cele din urmă, datele furnizate de asociațiile de romi și instituțiile Comunităților Autonome arată că în prezent numărul estimat al țiganilor este de 646300.

În Portugalia, este, de asemenea, interzis de către Constituție de a colecta date bazate pe originea etnică, astfel încât datele disponibile în această privință sunt insuficiente. Cea mai mare parte din grupurile de țigani locuiesc în zonele cu densitate mare a populației, de exemplu în Lisabona. Se poate găsi, de asemenea, un număr mai mare de țigani în zone precum Alentejo (în special în Districtul Beja) și Trás-os-Montes. Grupuri de țigani sunt concentrate în special în regiunile litorale, cu densitatea mare a populației și în zonele din apropierea granițelor.

Numărul total al țiganilor pentru care a fost posibilă identificarea a fost de 21.831 persoane, din care 20% trăiesc în regiunea Lisabonei.

În Bulgaria, nu există oraș fără cel puțin câțiva reprezentanți ai familiilor de romi. În prezent, toți romii sunt sedentari, dar în trecutul îndepărtat și chiar mai apropiat, o parte din ei au fost nomazi. În ceea ce privește religia, romii sunt împărțiți în „Dassikane roma” adică creștini romi, și „Horahane roma”

⁶ Jean Pierre Liegeois – “Roma in Europe”, p. 25-30

adepti ai Islamului. Principalele grupuri de romi din Bulgaria identificate de cercetători sunt- Jerlii, Kaldarasi și Rudari.

În ceea ce privește mărimea populației, în Bulgaria, cei care s-au declarat romi în 1956 erau de aproximativ 194.000, iar în 1959-214.167; în 1976-373.200; în 1989, autoritățile numărau 576.927 de persoane de etnie romă, dar a menționat că mai mult de jumătate din ei au preferat să se declare turci⁷. Potrivit ultimului recensământ oficial, în 2001, 370.908 cetățeni bulgari s-au declarat romi.

În România, romii constituie una dintre minoritățile majoritare. Conform recensământului din 2002, aceștia numărau 535.140 de persoane (2,5% din totalul populației), fiind a doua mare minoritate etnică din România, după maghiari⁸.

Alte estimări vorbesc de un număr mult mai mare de locuitori. Potrivit unui studiu al Institutului de Cercetare a Calității Vieții din 1998 și publicat în 2000⁹, existau de la 1.452.700 până la 1.588.552 persoane declarate romi (din care de la 922.465 până la 1.002.381 s-au autoidentificat romi, reprezentând 5-7% din totalul populației). Există multe motive pentru care mulți romi nu își declară etnia la recensământ: nu au carte de identitate sau certificat de naștere, se tem de discriminare sau de procesul de asimilare etnică.

În Grecia, conform unei estimări publicate de Greek Helsinki Monitor în 1999, romii erau în număr de 300.000- 350.000. Estimările Guvernului elen plasa romii între 200.000 și 300.000.

În Ungaria, numărul real al romilor este o chestiune de dispută. În recensământul din 2001 doar 190.000 persoane s-au declarat romi, dar experți și organizații ale romilor estimează că există între 450.000 și 1.000.000 romi¹⁰. Județele cu cea mai mare concentrație de romi sunt Borsod-Abaúj-Zemplén și Szabolcs-Szatmár-Bereg (oficial, 45.525 și 25.612 de romi în 2001), dar există și alte regiuni cu o populație mare de romi tradiționali în regiuni/zona ca Baranya și mijlocul văii Tisa.

Deși au dus un mod de viață tradițional în mediul rural, ca urmare a urbanizării generale din a doua jumătate a secolului al XX-lea, majoritatea romilor s-au mutat la oraș. Găsim o considerabilă minoritate de romi în Budapesta (oficial 12.273 de oameni în 2001).

În Franța, un recensământ din 1961 a arătat că 26.628 romii sunt nomazi, 21.690 sunt semi-sedentari și 31.134 sunt sedentari, rezultând un total de 79.452 de romi. În prezent, se estimează, luând în considerare evoluția demografică, că romii (nomazi sau nu) și gens du voyage formează un grup de aproximativ 300.000 până la 400.000 de oameni¹¹.

În Italia, Consiliul pentru Imigrări a estimat la sfârșitul anului 1990, un număr de 29.790 imigranți din Iugoslavia, înregistrați în Italia și există motive să se creadă că majoritatea au fost romi. Numărul estimat al romilor în Italia variază de la 90.000 la 180.000 de persoane¹², dar numărul este mai mare, dacă luăm în considerare imigrația ilegală din România și statele din fosta Iugoslavie.

Comunități importante de romi pot fi găsite, de asemenea, în fostele state iugoslave ca Serbia (100.000 - 400.000), Macedonia (50.000- 260.000) și Bosnia și Herțegovina.

⁷ Elena Marushiakova and Vesselin Popov - "The Roma in Bulgaria", Sofia, 1993

⁸ 2002 census data, based on Population by ethnicity

⁹ http://www.edrc.ro/docs/docs/Romii_din_Romania.pdf

¹⁰ Stratégiai Audit 2005 - DEMOS Magyarország

¹¹ Jean Pierre Liegeois – "Roma in Europe", p. 25-30

¹² Jean-Pierre Liégeois – "Roma, Tsiganes, Voyageurs", p.34, Conseil de l'Europe, 1994

În nordul Europei, există aproximativ 10.000 de romi (Kale) care locuiesc în Finlanda, mai ales în zona metropolitană Helsinki și în Suedia, unde, în 1993, s-a estimat că comunitatea de romi s-a ridicat la aproximativ 15.000 de persoane.

B. Categoriile de romi

Romi recunosc diviziunile dintre ei bazate în mare parte pe diferențele teritoriale, culturale și dialectale. Romii, pe lângă numele diferite care sunt atribuite acestora de către Gajiii, utilizează alte denumiri pentru a se descrie – după apartenența lor la grup. Grupurile nu ar trebui să fie confundate cu clanuri, acestea sunt subdiviziuni ale grupurilor, grupuri care pot varia de la câteva mii (cum ar fi romii Lotfitka, romii letonieni) la mai mult de un milion.

Unele autorități recunosc cinci grupe principale pe baza răspândirii lor geografice:

- ✓ Căldărașii (cei mai numeroși, fierari din Balcani, mulți au migrat către Europa Centrală și America de Nord),
- ✓ Gitanos (numiți și Cale, îi găsim în Peninsula Iberică, Africa de Nord și sudul Franței)
- ✓ Manush (de asemenea cunoscuți ca sinti, trăiesc în special în Alsacia și alte regiuni din Franța și Germania)
- ✓ Romnichal (Romanies) (trăiesc în principal în Marea Britanie și America de Nord)).
- ✓ Erlides (de asemenea cunoscuți ca Yerlii -populației romă așezată în Europa de Sud, Europa de Est și Turcia).

Fiecare dintre aceste categorii principale pot fi împărțite în două sau mai multe subcategorii care se disting prin specializarea la locul de muncă sau prin teritoriul de origine, sau ambele. Unele dintre aceste categorii sunt: Machvaya (Machwaya), Lovari, Churari, Sinti, Rudari, Boyash, Ludar, Luri, Xoraxai, Ungaritză, Bashaldé, Ursari și Romungro.

Potrivit altor teorii¹³ există patru grupuri principale de romi pe baza dialectelor ce sunt vorbite de aceștia:

- ✓ romii din Balcani, cu o influență a vocabularului turc;
- ✓ romii vlahi care au migrat până în România și a căror dialect este influențat de limba română;
- ✓ romi Carpatici, din republica Cehă și Slovacia, din Ungaria și din Austria cu o influență mai puternică din partea lexicului slav;
- ✓ romii nordici, cu o puternică influență germană.

Acest patru categorii principale includ:

- ✓ balcanici: Arlii, Erlii, Jerlides, Sepetčides, Bugurdži, Kalajdži, Drindari
- ✓ carpaticii: Cehă, Moravia, maghiară, slovacă Vest și Est și Burgenland rromi
- ✓ vlahii: Servi, Vlaxurja, Rișarja, Kalajdži, Vlax, Džambași, Laxora, Gurbeti, Cerhara, Âurar, Mačvaja, Patrinara, Lovara, Dirzara, Mașara, Kalderași, rudari, Bejașa, ursari, lingurari și Gurvara
- ✓ nordicii: Abruzezzi, Calabrezi, sinti, Cale, Lotfitka Kaale, Manouches, Volșenenge, Polska, și Xaladitka

¹³ http://www.rroma.org/the_rroma/rroma_groups.html

3. Organizare socială specifică

Romii sunt organizați în diferite subdiviziuni numite grupuri. Lista grupelor este destul de lungă, iar fiecare grup poate fi împărțit în mai multe subgrupuri.

Prima și cel mai importantă treaptă pentru romi este familia. Familia, care poate fi destul de mare și formată de mai multe generații, este centrul vieții romilor.

Ca exemplu, în Bulgaria, organizarea socială a tuturor comunităților de romi se bazează pe conceptul de familia patriarhală – extinderea familiilor tradiționale alcătuite din cel puțin trei generații care locuiesc împreună. Familia este cel mai important element de organizare socială pentru romi patriarhali și totul gravitează în jurul acesteia. Aceasta educă copilul să adopte principiul selectiv, să culegă informații moștenite etno-cultural, să își însușească și să își mențină specificitatea etnică.

Rolul bărbatului și femeii în familie sunt diferite și se completează reciproc. Femeia este cea care asigură premisele liniștii în casă, având grijă de copii și adulți. Ea a fost crescută într-un mod conservator și este cea care asigură continuitatea tradițiilor în cadrul grupului. Principala ei ocupație este educarea fetelor până la măritiş. Bărbatul este capul familiei, furnizorul de alimente și apărătorul reputației familiei. Acest lucru îi dă dreptul de a fi autoritatea de necontestat și ia deciziile importante. Alt element important al organizării sociale este controlul social care se aplică complet și consolidează în continuare supremația structurilor comunitare asupra individului. Controlul social este conectat la numeroase reguli și interdicții în ceea ce privește binele și răul, purul și impurul, lucrurile permise și cele interzise.

În Spania, țigani locuiesc foarte aproape unul de altul, în special cu familia tatălui, astfel încât relația cotidiană este una obișnuită.

Rolul bărbaților și femeilor în cadrul familie tind să fie foarte tradiționaliste și conservatoare. De obicei, femeia are grijă de gospodărie și de copii, iar bărbatul este responsabil pentru protecția familiei. De obicei locurile lor de muncă necesită o mai mare rezistență fizică. Atât bărbații cât și femeile sunt de obicei implicați în câștigarea banilor pentru familie.

Vârșnicii, în special bunicii, sunt cei mai respectați. Ei sunt cei cu mai multă experiență și, prin urmare, aceștia pot oferi sfaturi deoarece sunt considerați înțelepții familiei.

În Portugalia, familia este, de asemenea, unul dintre pilonii societății rome și unul din factorii care au contribuit cel mai mult la supraviețuirea grupului. Conceptul de familie la țigani reprezintă pe cel mai apropiat membru, care locuiește sub același acoperiș, până la celelalte rude incluse în familia extinsă.

A doua treaptă sunt neamurile, care fac parte din familia extinsă. De exemplu, printre căldărași, găsim nume ca Ionești, Bumbulești, Mihăilești, Sofroni etc. Aceste neamuri iau numele unui lider sau strămoș. De exemplu, Ioneștii este derivat din Jono (Ioan), Mihăilești vine din partea lui Mihai.

A treia treaptă de organizare este cea a grupului sub-etnic, cum ar fi căldărași, Iovari, sinti, ciurari, mačvaja, zlotara și așa mai departe.

Grupurile sunt entități istorice care sunt legate împreună de o istorie comună (în cazul în care grupul inițial s-a stabilit sau a fost nomad), precum și prin tradiții comune și limba - un dialect - și,

uneori, prin meserii comune. Apartenența la un grup este mai important decât faptul de a fi de etnie romă.

Țigani nomazi adesea aduceau structuri suplimentare în interiorul grupului. Printre acestea, se pot număra mai mulți romi vlahi care călătoreau cu caii și căruțele. Acest lucru le-a permis să mențină un standard ridicat în cadrul organizării sociale.

Organizare socială a căldărașilor oferă un bun exemplu acestor structuri, care sunt de asemenea valabile și pentru alții. În toate țările din lume, căldărașii sunt împărțiți în nații: sârbi, moldoveni, maghiari, greci, ruși. O nație se referă la țara în care aceștia trăiau, însă fără acte.

Căldărașii care au călătorit și au lucrat împreună formează o entitate, constând din mai multe familii, nu neapărat din același neam. Numele entității este întotdeauna derivat din numele liderului său, cel care reprezintă țiganii și la nivelul autorităților publice.

Aceste niveluri au fost extrem de rigide și au rămas așa, în anumite comunități.

Ultima treaptă este apartenența etnică, și anume conceptul de rom și prin opoziție, Gajiii sau non-romi¹⁴.

Alianțele matrimoniale¹⁵ sunt un element esențial în organizarea socială și variază considerabil de la un grup la altul de romi. Pentru unele grupuri, cum ar fi căldărașii și lovări, căsătoria este rezultatul unor negocieri îndelungate cu familia. Pentru alții, kales din Finlanda, manus, romanichals și nomazii din Anglia, căsătoriile încep de obicei prin scurta fugă a tinerilor care vin apoi să ceară iertare și aprobare familiilor lor, însă pentru alții, foarte rar se întâmplă ca fuga să aibă loc după acordul celor două familii, dar înainte de căsătorie.

O căsătorie între două grupuri poate apărea și poate deschide calea pentru alții, sau dimpotrivă, din cauza deplasării unui grup, celelalte grupuri nu îi pot urma.

Romii lovări sau romii sinti care se căsătorească în regiunea Burgenland, în Austria trebuie să se rupă de familiile lor. În Belgia, multe căsătorii între nomazi și manus produc apariția unui alt grup. În Italia, schimburile matrimoniale între romi și hrvatsko slovensko duc la fuziunea celor două grupuri.

Călătoriile trebuie să fie înțelese mai mult ca mobilitate reală sau potențială decât ca nomadism. Călătoria pentru travellers și nomazi este funcțională în diferite aspecte: ea permite o organizare socială, adaptabilitate și flexibilitate și este o condiție esențială în exercitarea profesiilor.

Călătoria creează posibilitatea grupurilor diferite să trăiască împreună într-o reședință, pentru a fi mai aproape, uneori, să se opună sau să se căsătorească. În plus față de funcția sa socială, călătoria are o funcție economică. Se manifestă cu pregnanță pentru anumite ocupații precum: vânzătorul ambulant care urmează calendarul de festivaluri și târguri, vânzătorul de cai care urmează târgurile și festivaluri, lucrătorul agricol care urmează calendarul anotimpurilor de fructe, viță de vie și a culesului de măslină.

Marea Britanie este, probabil, singura țară rămasă în care o majoritate covârșitoare a comunităților tradiționale de romi a menținut un stil de viață itinerant, locuind în caravane sau în camping-uri. Cele mai multe familii tind să se stabilească în același loc pentru perioade mai lungi de timp. Acest lucru facilitează atât prezența la școală a copiilor cât și menținerea relațiilor cu clienții și contractele comerciale.

¹⁴ http://www.Roma.org/the_Roma/social_organisation.html

¹⁵ Jean Pierre Liegeois - "Roma in Europe", p. 54-60

Se obișnuiește ca familiile să călătorească în timpul lunilor de vară, precum și, ocazional, la târguri și marile adunări de familie. Familia extinsă este atât unitate gospodărească cât și unitate productivă.

4. Obiceiuri și tradiții ale romilor

Obiceiuri și tradiții

Tradițiile au fost unul dintre instrumentele prin care identitatea romilor s-a menținut secole de-a rândul și au jucat un rol important în viața romilor în fiecare loc în care aceștia au trăit.

Tradițiile, numite „*Romano zakono*” în rândul romilor care trăiesc în țările slave, „*Romano sakaši*”, printre Lovara, sunt transmise din generație în generație.

Aceste tradiții romi au creat „*romanimo*”s sau „*romanipen*” care exprimă și identitatea romilor. Locul unde aceste tradiții se manifestă pe deplin în rândul romilor din întreaga lume se află în interiorul familiei și în viața de familie. Pentru romi, unitatea de bază este constituită de familie și rude (neamuri)¹⁶. Tradițiile acoperă fiecare aspect al vieții, de la naștere până la moarte, de la conflicte până la interrelații, la viața de familie, igienă și așa mai departe.

Tradițiile familiilor formează încă nucleul central al culturii romilor. Acestea sunt în continuare foarte mult prezente chiar dacă romii nu mai respectă întru totul modul de viață tradițional.

Un eveniment important în viața romilor este nașterea. În multe grupuri de romi, înainte și după naștere, există o serie de interdicții cu privire la femeile gravide și la mame. Încă funcționează un ritual care servește pentru a proteja viața și sănătatea mamei și bebelușului.

În Portugalia, nașterea unui copil marchează recunoașterea bărbatului de către comunitate. Prin nașterea primului fiu, bărbatul este tratat cu mai mult respect și este văzut ca un adevărat gospodar, beneficiind de independență și autoritate. De asemenea, marchează statutul femeii, deoarece ea spera să câștige influență și putere, ieșind de sub controlul strict al soacrei.

În comunitățile de romi din Bulgaria, după naștere, copilul este spălat în mod simbolic în apă sărată (să nu miroasă a crud și să fie mai sănătos), în care sunt puse monede pentru sănătate și flori de primăvară, în cazul în care nașterea este primăvară. Romii coc așa-numitele prăjituri obișnuite în astfel de ocazii. Rudele și prietenii se adună la o masă, unde mănâncă miere, halva și brânză. La reuniunea cu prăjituri nu se servește alcool. Copilul și părinții săi sunt felicitați, iar copilul primește bani și haine.

În Bulgaria, există, un obicei de tundere a copilului, care reprezintă un motiv de sărbătoare în familie. Acest obicei este realizat în curte de către un frizer profesionist, însoțit de muzică, distracție, felicitări și masă festivă.

¹⁶ http://www.rroma.org/rroma_traditions/

Primul pas important în viața unui nou-născut este botezul, atunci când copilul primește numele. Toți membrii familiei, precum și mulți dintre membrii comunității sunt prezenți cu această ocazie. Importantă este alegerea nașilor, care sunt în general membrii de onoare ai familiei.

Botezul are loc în biserici - catolice, ortodoxe sau protestante – după care romii petrec cu băutură, mâncare și distracție. Din acel moment, nașii vor avea un loc important în viața copilului, ca părinții spirituali, ajutându-l în toate momentele dificile sau importante din viața lui.

Romii musulmani din Balcani nu practică, desigur, botezul. O tradiție des întâlnită de către romii musulmani este „syunet” sau circumcizia băieților până la vârsta de șapte ani. Aceasta se face de obicei de un musulman bogat numit „syunetchiya”, care organizează evenimentul pentru o întreagă regiune și în care toți băieții sunt circumciși, indiferent de originea lor etnică. Ei sunt aduși în triumf pe un cal gătit și așezați pe care o pătură colorată numită “Asha”. Sărbătoarea este însoțită de curse de cai, lupte și alte jocuri atractive, care conferă importanță evenimentului și care este amintit mulți ani și este adesea asociat cu o serie de alte evenimente importante, atât în viața individuală a contemporanilor și cu alte evenimente publice, ce apar în timpul sau în legătură cu syunet.

Un alt eveniment important pentru romi este nunta. Istoric vorbind, în rândul romilor (ca printre alții), nunțile sunt făcute în mod tradițional la o vârstă fragedă - pentru băieți, între 15 și 17 ani, pentru fete între 14 și 16, în interiorul comunității. Cu toate acestea, în cele mai multe locuri, căsătoriile romilor sunt rareori oficiale.

În Marea Britanie, căsătoria în cadrul comunităților mai largi de nomazi (Travellers) (inclusiv irlandezi și scoțieni) este larg răspândită și acceptată. Cuplurile se căsătoresc, de obicei, la o vârstă foarte fragedă, uneori după doar o perioadă foarte scurtă de relație. Relațiile romantice în afara căsătoriei sunt descurajate, iar comunitatea este protectivă cu fetele în acest sens.

Viitoarele soții sunt alese printr-o metodă specială: „din auzite”. Bărbații se interesează despre potențialele lor soții – trecând în revistă familiile care ar putea avea fete de măritat. Tatăl și mama mirelui plătesc, uneori, o vizită la părinții fetei. Părinții băiatului caută o noră care să fie frumoasă, cu zestre și dintr-o familie cunoscută. Dacă aceștia arată că se potrivesc, ceremonia corespunzătoare unei logodne poate începe. În unele grupuri, mireasa este plătită în bani și suma poate fi considerabilă. Chiar și acum, această tradiție a cumpărării miresei se păstrează în rândul romilor vlahi și în special în rândul căldărașilor (Kalderași).

Un obicei similar a fost practicat în comunitatea de romi musulmani și a fost numit “babahak” (dreapta tatălui). În zilele noastre este aproape uitat și, evident, va fi pierdut iremediabil.

Alegerea și decizia finală pentru nuntă este apanajul părinților. Printre căldărași (Kalderași), există pre-acorduri ale logodnei atunci când copiii sunt încă la o vârstă foarte fragedă. Dacă nunta nu are loc, atunci părinții fetei sau a băiatului trebuie să plătească o “amendă”.

O altă tradiție bine păstrată, care precede ziua nunții este hennaing-ul miresei. Cel mai bine este păstrată în comunitățile de romi musulmani și se face într-un cerc apropiat al familiei, la casa miresei. Ritualul începe la miezul nopții. Mireasa este pictată cu henna în repetate rânduri pe degetele de la ambele mâini și palme, apoi pe degetele de la ambele picioare. Ritualul este însoțit de donare de bani pe o cârpă de culoare albă, care se înfășoară în jurul mâinilor și picioarelor miresei. Panza albă se strânge cu un fir roșu care împreună simbolizează integritatea tinerei soții. Henna este făcută de o femeie bătrână

și influentă care este căsătorită și nu și-a înșelat soțul. Ea și toate rudele mai în vârstă binecuvântează cuplu de tineri și alături de ele participă femeile tinere.

În ziua nunții, sunt prezente rudele din cadrul comunității și chiar și cele mai de departe, din alte sate sau orașe sunt prezente. După ce sunt tratate cu produse alimentare din abundență și cu băutură sunt prezentate apoi de către părinții proaspăților căsătoriți. Începând din acel moment, cele două familii se consideră a fi legate.

La nuntă, toți invitații dau cadouri tinerilor căsătoriți, uneori chiar și bani, iar aceștia la rândul lor oferă mici cadouri invitaților. Ceremoniile de nuntă culminează atunci când tânăra pereche se retrage în camera ei (este folosit un cort special) în care aceștia își vor consuma uniunea. În mod tradițional, toți invitații așteaptă rezultatul - urme de sânge care să demonstreze că fata a fost fecioară, arătând astfel tuturor invitaților că fata a fost onorabilă. În cazul în care mireasa nu se dovedește că este fecioară, căsătoriile sunt destămate și fata se întoarce la părinți, iar răscumpărarea miresei este returnată.

O altă tradiție care există între diferite grupuri de romi este răpirea fetei de către băiat sau mai degrabă fuga cuplului de tineri atunci când părinții nu au acceptat în mod oficial nunta. După câteva zile, cuplul revine, iar nunta este realizată. În unele grupuri de romi, o formă simbolică a acestei răpiri este încă practică.

După nuntă, fata poartă o eșarfă pe cap. Ea nu este liberă să-și arate părul decât soțului. Această tradiție este încă practică printre mulți romi, dar în marile orașe, va dispărea lent.

În mod tradițional mireasa va locui cu familia soțului, însă părinții nu o vor scăpa din ochi în cadrul noii familii. În comunitatea țigănească spaniolă, cuplul este confirmat a fi sudat atunci când au primul copil, iar bărbatul și femeia confirmă astfel intrarea în rândul adulților.

În cazul în care căsătoria nu merge, divorțul este permis în rândul romilor. Acesta se poate întâmpla, fie prin acordul reciproc fie prin judecarea în Kris. După ce au divorțat, ambii sunt liberi să se căsătorească din nou.

Comunităților de romi au deasemenea ritualuri legate de moarte și înmormântări. Printre căldărașii ortodoxi putem găsi unele ritualuri tipice legate de aceste evenimente. Când cineva moare în familie, rudele apropiate ale acestuia cumpără sicriul unde așează mortul îmbrăcat în hainele lui cele mai bune. Uneori, obiectele dragi ale decedatului sunt așezate lângă el în sicriu. Timp de trei zile, decedatul rămâne în casă. În acest timp familia stă alături de el priveghindu-l.

În a patra zi, decedatul este dus la cimitir, mereu cu picioarele înainte și îngropat în morminte bogate, lucru obișnuit pentru comunitatea de căldărași. Pentru romii musulmani obiceiul de înmormântare implică dăruirea de bani pentru rudele decedatului / iskati.

În Spania, la funeralii, pot fi întâlnite toate conotațiile unui popor nomad și cele ale unui popor oriental. Din punct de vedere istoric, caravana și toate bunurile celui decedat sunt arse, iar acest ritual este încă realizat de către țiganii nomazi din Europa de Nord. În Spania, caii și animalele erau vândute, iar căruța arsă. Astăzi încă mai există familii care ard hainele care au aparținut decedatului. Acestea sunt acte de purificare cu origini asiatice. Astăzi, țiganii spanioli sunt, de obicei, îngropați, la fel ca restul cetățenilor, în cimitire. Priveghiul are loc întotdeauna în casa celui decedat, însă au început să folosească tot mai mult capelele. La priveghi se poartă hainele negre, mai ales dimineața, iar acest obicei împrumutat este folosit aproape exclusiv de către țiganii spanioli.

O altă parte importantă din tradițiile romilor este dedicată regulilor referitoare la ritualurile de curățire și necurățire. Acest concept are implicații sale reale, nu numai în viața de zi cu zi a romilor și a modului în care au grijă de casele lor, dar unele obiceiuri foarte importante sunt legate de naștere, deces și înmormântare etc. În cele din urmă, aceste concepte afectează relațiile între generații, precum și relațiile dintre bărbați romi și femei, precum și percepția persoanelor în vârstă și a copiilor.

Din prima zi a menstruației și până la menopauză o fată este considerat ca fiind potențial necurată și ar putea face un bărbat necurat. Bărbatului nu îi este permis să atingă fusta femeii și femeii pe de altă parte, nu îi este permis să se așeze lângă instrumentele de lucru. În cazul în care se întâmplă acest lucru, întreaga muncă devine necurată și trebuie să fie aruncată sau ruptă. Atunci când un rom este considerat ritualic necurat, el nu poate mânca și bea împreună cu alți romi decât cu rudele sale cele mai apropiate. Acest lucru continuă până la momentul în care încetează necurăția. Există alte lucruri considerate ritualic necurate. De exemplu: a mânca sau a bea din farfuriile și vesela de pe podea; spălarea hainelor bărbătești și femeiesti împreună; spălarea împreună a hainelor din partea superioară a corpului și spălarea hainelor pentru partea inferioară a corpului sunt considerate necurate. Aceste tradiții sunt încă respectate printre diferite grupuri de romi - cu atât mai mult printre kalderași, lovari, sinti și nomazi în Anglia. În Anglia, familiile de romi mențin în continuare valorile tradiționale, cum ar fi dihotomia dintre curat și spurcat, care se exprimă în separarea proviziilor de apă potrivit folosinței, o preferință pentru gătitul în aer liber (pentru a arăta public separarea ustensilelor de bucatărie de cele folosite în alte scopuri, cum ar fi cele pentru spălarea și curățarea hainelor), evitarea anumitor subiecte de discuție în compania mixtă, evitarea anumitor animale și a imaginii lor (de exemplu: păun și șarpe). Materialele spurcate sunt eliminate prin ardere și pot include și bunurile aparținând membrilor morți din familie.

Cea mai mare instanță a structurilor sociale pentru romi este Kris. Această instanță, Tribunalul Țigănesc, este de fapt o curte de arbitraj. Membrii acestei instanțe, sunt aleși din comunitate dintre cei considerați a fi extrem de cinstiți și inteligenți. Fiecare membru al comunității care are o problema cu un alt membru este liber de a apela la Kris. Arbitrii se întâlnesc și evaluează dovezile și prejudiciul făcut reclamantului. Cea mai mare pedeapsa pronunțată de către Kris este izgonirea din comunitate, fie pentru o perioadă de timp fie pentru totdeauna. Aceasta este o pedeapsa mare, deoarece romul, nu poate exista fără structuri sociale specifice. Această sancțiune este mult mai de temut decât moartea. Dar trebuie evidențiat că Kris nu a pronunțat vreodată o pedeapsa cu moartea. Un Kris nu are dreptul de a lua o viață unui rom. Dar Kris-ul, poate stabili alte sancțiuni, de exemplu amenzi (uneori mari) care trebuie plătite de către partea vinovată.

Această tradiție este încă menținută, chiar și în țările Europei Occidentale, unde romii, în general, continuă să își rezolve disputele interne în cadrul comunității.

5. Cultura romilor / influență asupra culturii locale. Personalități

Cultura romani este diversă, dar există atribute comune tuturor romilor: loialitatea față de familie (extinsă și de clan); credința în Del (Dumnezeu) și Beng (diavolul); credința în destin; standarde și norme, variind în grade diferite de la grup la grup; adaptabilitatea la schimbarea condițiilor. Cultura romani este diversă, cu o multitudine de tradiții și obiceiuri, dar integrarea multor romi în cultura ne-romilor din cauza așezării a diluat multe valori culturale și credințe.

Cultura romilor, ca oricare alta, are două părți principale - spirituală și materială. Partea spirituală a diferitelor comunități rome în Europa și în întreaga lume este direct dependentă de următoarele elemente de bază: stil de viață (nomad – sedentar), religie, limbă. Putem observa în calendarul sărbătorilor la romi, ritualuri speciale și obiceiuri, valori comunitare, forme intra-guvernamentale, folclor, medicină populară și altele.

A. Cultura spirituală a romilor

Romii au adoptat, de obicei, religia dominantă a țării gazdă păstrând în același timp, aspectele legate de sistemele lor de credință, religie indigenă și cultul. Religia romilor are un simț foarte dezvoltat de moralitate, tabuuri și supranatural, deși este adesea denigrată de religiile organizate.

Oficial, o mare parte a romilor din Balcani (de ex: Iugoslavia, Bulgaria, Macedonia și Albania) și romii din Crimeea sunt musulmani. Putem găsi unele elemente musulmane în viața lor de zi cu zi: numele lor, felul de mâncare, vestimentație și unele ceremonii. În Bulgaria, romii musulmani, cu excepția cazului celor mai conservatori dintre ei, sărbătoresc calendarul musulman. Cea mai mare sărbătoare a romilor, ca și pentru cei din lumea musulmană este Bayryama - Kurban / Koch Bayryam și Ramadan / Sheker Bayryam.

Toți ceilalți romii sunt creștini, catolici, ortodoxi și unii protestanți (de exemplu în Letonia, Estonia, Finlanda și Suedia).

Începând cu al doilea război mondial, un număr tot mai mare de romi au îmbrățișat cultele neoprotestante. De la jumătatea secolui trecut, romii au devenit preoți și a creat propriile lor biserici și organizații misionare. În unele țări, majoritatea romilor aparțin acum acestor biserici. Această schimbare neașteptată a contribuit foarte mult la o imagine mai bună a romilor în societate. Munca pe care o efectuează este văzută ca fiind mai legitimă și au început să obțină permise legale pentru activitățile comerciale.

Bisericile evanghelice ale romilor există astăzi în aproape fiecare țară în cazul în care romii nu sunt nomazi. Mișcarea este deosebit de puternică în Franța și Spania. În Spania există mai mult de o mie de biserici ale romilor (cunoscute sub numele de Filadelfia) cu aproape o sută de biserici în Madrid. În Germania, cel mai mare grup este cel al romilor polonezi, având biserica lor principală în localitatea Mannheim.

În ultimii ani, mai multe congregații au activat pentru prozelitismul romilor la pentecostali - printre Kalderasi, Lovari și sinti, în special în Europa de Vest. În Anglia, un val de controverse la o Biserica Pentecostala de romi a început la debutul anilor 1980 și continuă și astăzi în rândul romilor englezi. Multe familii au renunțat la anumite tradiții și meserii care sunt considerate incongruente cu învățăturile misiunii, cum ar fi ghicitul și participă la slujbele bisericii, în mod regulat. Un cler de romi a fost instruit în cadrul comunității și este activ în organizarea de conferințe pentru urmașii săi din țară, precum și în activitatea misionară în rândul comunităților de romi din străinătate.

Alte congregații precum Bapțiștii, Adventiștii de Ziua a Șaptea și Martorii lui Iehova sunt active, de exemplu în România.

În afară de apartenența lor la o religie, credințele tradiționale rome sunt dualiste: pe de o parte Del (Dumnezeu) sau Devel, sursa de bunătate, lumină și protector al bărbaților; și pe de altă parte Beng, Diavolul, sursa răului, întunericul și ispititor al bărbaților. Această credință dualistă conservă urme în vechile dogme orientale.

Tradiția orală populară în comunitățile de romi, reprezintă un adevărat tezaur cultural - povești, cântece, legende, zicale și proverbe, ghicitori, poezii populare, etc - nu au fost înregistrate și stocate până în ultimii ani. Folclorul romilor este cu siguranță de o mare bogăție spirituală care oferă o imagine interesantă în întregul său. Există o puternică tradiție în muzica romilor din Europa Centrală și de Est, în special în țări precum Ungaria, România, Bulgaria și statele din fosta Iugoslavia. O parte din muzica romilor interferează cu muzica populară din țările prin care romii au trecut sau s-au stabilit. Muzica locală este adaptată și interpretată - de obicei instrumental - și aceasta este lent transformată stilului romani, care este de obicei mai complex decât stilurile originale. La rândul său, muzica romilor a influențat foarte mult muzica locală. De exemplu, în Bulgaria, cântecele și dansurile rome sunt un amestec de tradiții populare rome și balcane.

În Europa de Vest, flamenco-ul spaniol (și dansul și cultura) este într-o măsură foarte mare muzica romilor din Andalusia.

De asemenea, în Anglia, un repertoriu bogat de povești și cântece populare au fost păstrate până de curând în rândul romii bătrâni, cu teme, motive și stiluri de interpretare care sunt împărțite cu populația sedentară.

Medicina tradițională, răspândită în principal în Bulgaria, România și-n alte țări balcanice, este practică de romii pe de o parte datorită izolării la care îi condamnă ostilitatea localnicilor, a neîncrederii în tratamentele uzuale tradiționale, iar pe de o altă parte din lipsă de fonduri pentru tratamente specializate. Toate aceste motive au condus la păstrarea mai multor formule de medicamente și practici ca: baene, hamalyka și multe altele cu un grad psihoterapeutic ridicat pentru pacient. Multe familii de romi păstrează și astăzi tehnici și practici de vindecare cu ajutorul plantelor și al unor poțiuni speciale preparate din ingrediente naturale și unguente, fiind moștenite din generație în generație.

Valorile fundamentale sunt de asemenea o parte importantă din cultura romilor.

În Bulgaria, acestea gravitează în jurul libertății, a familiei, a copiilor, a distracției și tradițiilor. Ca principale caracteristici putem aminti: determinarea pentru îndeplinirea celor necesare, lipsa ambiției pentru ocuparea funcției de conducere și pentru păstrarea culturii bulgare.

În Spania, sistemul de valori se constituie ca un mod de viață pentru romi și gravitează în jurul lumii. Valorile spirituale ale romilor provin din nomadism și cultura orientală; ei sunt un popor care au călătorit din India, prin Europa, până în Spania peste o mie de ani. Acum, marea majoritate este sedentară și locuiește în case și apartamente, dar își păstrează vechile valori culturale ce înglobează idei orientale în care se regăsesc conceptele de pur și impur.

Putem da următoarele exemple:

- ✓ Valoarea de a fi și de a nu avea
- ✓ Valoarea cuvântului unei persoane este respectată printre romi fără a fi nevoie de semnătura lor sau de documente scrise

- ✓ Respectul pentru bătrâni, pentru sfaturile și experiența lor
- ✓ Libertatea ca una dintre cele mai importante valori pentru țigani. Libertățile individuale și colective cu accent pe valoarea care este dată persoanei și relațiilor.

B. Cultura materială a romilor

Cultura materială este rezultatul meseriilor tradiționale ale romilor și real al muncii lor. De când romii au descoperit lumea și lumea i-a descoperit pe romi, măiestria cu care își practică meseriile, munca lor este de necontestat astăzi și timp de secole au fost sursa cea mai sigură de trai reflectând totodată aspecte ale culturii materiale ale romilor.

Una din meseriile cele mai vechi și mai respectate în rândul romilor este fierăritul. Meseria este sacră și se bazează pe principiul de familie și de rudenie. Chiar și în zilele noastre romii cei mai populari rămân fierarii și roadele muncii lor scot la iveală munca poporului rom. Munca le face viața mai ușoară și lumea din jurul lor mai frumoasă.

În mod similar poate fi definită meseria acelor romi care continuă tradiția de prelucrare a lemnului. În general, această meserie este legată de arta de a produce linguri de lemn, boluri, oale, etc. Harul pentru comerțul cu caii și alte animale domestice este, de asemenea, o tradiție din timpuri imemorabile, care nu își pierde astăzi magia în Bulgaria. În Marea Britanie, este deosebit de important în cultura romilor participarea la târguri, care au loc o dată sau de două ori pe an, la date stabilite, într-o varietate de locații în întreaga țară. Ele sunt adesea cunoscute sub numele de târguri de cai și încă implică tranzacționarea cailor, deși acum scopul principal al cumpărării cailor, este investiția cu care se pot lăuda.

Tot în contextul britanic, un element specific al culturii romilor călători este pictatul căruțelor, obicei adoptat în secolul al XIX-lea și produs de constructorii sedentari de căruțe. Mulți romi păstrează căruțele pictate ca și colecționari. Pe căruțele pictate putem găsi motive precum: cai, potcoave, fructe, flori și păsări. Rulotele moderne sunt cumpărate de la producătorii ne-romi. Ei tind ca mobilierul din interiorul rulotelor să fie pictate în culori având motive florale.

Muzica și dansurile aferente se constituie ca parte integrantă din viața tradițională a romilor. Romi au adus o contribuție inestimabilă romanței ruse, czardaș-ului maghiar și flamenco-ului spaniol.

Un alt obicei tipic al romilor este legat de îmblânzirea urșilor (de către ursari, așa cum sunt cunoscuți în România) și altor animale (cum ar fi maimuțe în alte țări). În următorii ani, această meserie se va stinge din motive obiective.

Chiar și în zilele noastre găsim meșteșuguri ale romilor ce funcționează cu tehnologie unică, necunoscută încă. Din păcate pierderea materialului romilor și a culturii lor spirituale face parte din complexul proces de asimilare exercitat de comunitatea care guvernează de secole.

C. Personalități

Printre cele mai cunoscute personalități rome în cultură și alte domenii trebuie menționați următorii:

Țara	Nume	Domeniu
România	Barbu Lautaru (Vasile Barbu pe numele său real)	Cultură – a fost unul dintre cei mai apreciați lăutari și cobzari. El a combinat elemente ale muzicii tradiționale românești cu elemente de muzică oriental, rusă și vestice
	Anton Pann (Antonie Pantoleon Petroveanu)	Cultură - poet, compozitor muzică religioasă, folklorist, a compus muzica imnului național al României
	Zavaidoc (Marin Teodorescu)	Cultura – lăutar din perioada interbelică
	Grigoraș Dinicu	Cultură - violonist și compozitor, este cunoscut pentru compoziția din 1906 intitulată Hora Staccato
	Fănică Luca (Iordache Luca Ștefan)	Cultură – naist și lăutar, a fost considerat unul dintre cei mai talentați naști ai tuturor timpurilor.
	Ionel Budișteanu (Nae Ion Voicu)	Cultură – violonist și dirijor rom
Portugalia	Carlos Miguel	Politică și administrație – a fost primarul localității Torres Vedras
	Quaresma	Sport – fotbalist
Spania	EL PELÉ (Ceferino Gimenez Malla)	Religie – beatificat de Papa Ioan Paul al II-

		lea în 1997
	Juan Manuel Montoya	Medicină – fizician, el a efectuat primul studiu privind sănătatea și condițiile romilor din Madrid
	Juan De Dios Ramírez Heredia	Politică – El a fost primul membru țigan în Parlamentul din Spania și, de asemenea, primul deputat țigan din Europa
	Adelina Jiménez	Educație – prima țigancă spaniolă care a obținut o diplomă în educație
	Jose Heredia Maya	Cultură/educatie - profesor de spaniolă, la universitatea din Granada
Bulgaria	Dr. Atanas Dimitrov	Cultură - filozof, lector si traducator
	Dr. Asen Kolev	Cultură – filozof
	Prof. Hristo Kyuchukov	Educație - educator, lingvist
	Ivan Kirilov	Justiție/Cultură – magistrate și scriitor
	Professor Alexander Chirkov	Medicină – chirurgie cardiacă
	Russi Zabunov	Societatea civilă - fondator al primei organizații de romi din Bulgaria
	Shakir Pashov	Politică – politician
	Manoush Romanov	Politică – politician
	Usin Kerim	Cultură – poet
	Sally Ibrahim	Cultură – poet
	George Parishuv	Cultură - poet și jurnalist
Vasil Chaprazov	Cultură - poet și jurnalist	

	Souli Metkov	Cultură – jurnalist
	Stoyanka Sokolova	Cultură – jurnalist
	Cyril Lambov	Cultură – pianist, compozitor și dirijor
	Angelo Malikov	Cultură – țambalist și compozitor
	Hassan Chinchiri	Cultură - violinist și dirijor
	Ibro Lolov, Boris Karlov, Traicho Sinapov	Cultură – acordeonist
	Ivo Papazov, Mladen Malakov	Cultură – clarinetist
	Serafim Todorov	Sport – boxeur campion mondial
	Vasko Vassilev	Cultură – sculptor
	Souli Seferov	Cultură – artist
Ungaria	Janos Balasz	Cultură – artist cunoscut pentru arta lui naivă și poezie
	Janos Bihari	Cultură /- un violonist virtuos din secolul al nouăsprezecelea
Germania	Philomena Franz	Cultură - Ea a fost prima femeie sinti distinsă cu Crucea Federală pentru merite cea mai înaltă distincție civilă pe care o conferă Germania
Anglia	Ian Hancock	Educație/Cultură - savant, profesor și activist
Franța	Matéo Maximoff	Cultură – scriitor
Suedia	Katarina Taikon	Cultură – scriitor și jurnalist

6. Meșteșuguri și ocupații specifice

Meseriile tradiționale sunt inseparabile de grupurile de romi. Aceste meserii tradiționale au format una dintre cele mai puternice baze pentru păstrarea identității grupului. Munca este parte din identitatea romilor și este ilustrată de diferitele sensuri ale cuvântului *butji* – “munca” în Romanes. În timp ce acest cuvânt înseamnă munca în general, unele grupuri de romi îl folosesc doar atunci când vorbesc despre fierărit. Ar trebui să întrebați un Rom din Crimeea “Rom Savo xizmeti Keres?”- “Ce comerț practici?”, și el va răspunde “Kerav Butji” - literal “Lucrez” - care înseamnă “Fac muncă de fierar”. În aceste dialecte, pentru romii din Crimeea, cuvântul *butjari* înseamnă *fierar*.

Meseriile tradiționale, poate cu excepția ghicitului, sunt meserii ale bărbaților. Nu se poate spune că femeile nu sunt implicate, dimpotrivă, de cele mai multe ori acestea își ajută bărbații la locul de muncă.

Există mai multe direcții (ramuri) ale meseriilor tradiționale între grupurile de romi. Cele mai importante sunt: lucrători ai metalelor, împărțiți în lucrători în cupru și fierari; negustori de cai; muzicanți de profesie și meșteri în prelucrarea lemnului. În concluzie, romii, de-a lungul veacurilor au avut diferite meserii neobișnuite pentru a-și completa veniturile și s-au dovedit a fi extrem de adaptabili la tehnologiile mai moderne.

În zilele noastre, romii au diferite profesii, avocați, medici, oameni de știință, dar și mecanici auto, agricultori și așa mai departe. Acest lucru poate părea ciudat sau chiar surprinzător, dar faptul că romii s-au încadrat în cerințele oricărei profesii este bine documentat încă din secolul 15¹⁷.

Meseriile și ocupațiile tradiționale includ:

A. Prelucrarea metalelor

Una din cele mai importante meserii tradiționale ale romilor este prelucrarea metalelor.

Fierăria

Meseria de fierar este una dintre cele mai vechi în rândul romilor. Este principala ocupație a romilor carpatici și balcanici. În aceste regiuni, romii erau bine cunoscuți ca fierari, stabiliți în special la sate, dar au fost, de asemenea și renumiți constructori de arme. Atât de bine era stabilită reputația lor, încât mulți regi maghiari au interzis efectiv nobilimii să angajeze romi fierari fără autorizația lor explicită. În Imperiul Otoman, mulți romi erau angajați ca sabljari, meșteșugar de săbii, direct sub jurisdicția armatei otomane. Acest lucru a dat naștere la așa-numitele Cengene Sancak, o armată otomană care a angajat romi.

¹⁷ http://www.Roma.org/Roma_traditions/Roma_trades/

Comerțul cu fier include confecționarea uneltelor agricole, articolelor de uz casnic, a articolelor de fier pentru construcții și instalații, lacăte, încuietori, chei și diferite tipuri de broaște pentru uși și porți, potcoave, etc.

În Bulgaria, abilitățile în fabricarea de obiecte de fier (sape, topoare, cuțite, ciocane, seceri, coase, lopeți, cuie) precum și în practicarea meșteșugurilor tradiționale legate de fierarii romi, Burgudzii, Demirdzis și Chilingira, sunt în zilele noastre combinate cu aptitudini pentru utilizarea mașinilor de tratament pentru metale, a polizoarelor unghiulare și a serviciilor conexe. În sate, această combinație se asocia cu *nablatanstvo* (potcovirea animalelor) și *sarachlak* (producția de obiecte din piele pentru măgari și cai).

În prezent, cel mai bun fierar realizează obiecte din fier forjat, panouri ornamentale, garduri de fier, care sunt cerute nu numai pe piața internă, dar și în străinătate. Urbanizarea și industrializarea reclassifică o parte din fierari în producția de ceramică - jgheaburi, oale, caserole, vase.

Lucrători ai cuprului

O altă profesie în rândul romilor, în strânsă legătură cu prelucrarea metalului este cositoria cazanelor și oalelor. Această profesie, încă practică în zilele noastre de către unele grupuri de romi se găsește mai ales în Balcani, România și Ungaria.

Cositoria și prelucrarea cuprului în special confecționarea de: vase, veselă, gologani, articole de uz casnic (ulcioare, căni, etc) - este asociată în principal cu anumite sub-grupe de Kaldarashi, al căror nume provine din românescul - *căldărar / căldăraș* - producător de cazane. Încă putem găsi artizani talentați printre ei.

Tehnologia și metodologia acestei profesii este aceeași pentru toate grupurile de romi în toate țările și implică, de asemenea, câteva cunoștințe de bază referitoare la produsele chimice. Datorită acestui lucru putem afirma că tehnologia nu este așa primitivă pe cum am crede, dar romii realizează acest lucru utilizând ustensile și tehnologii primitive. În legătură cu eliminarea restricțiilor privind nomadismul, o parte ale subgrupurilor de Kaldarashi au revenit la acest stil de viață. Din acest motiv, munca nu se face pe forje staționare. Aceștia călătoresc din sat în sat, cu toate instrumentele și de fiecare dată unde se stabilesc își instalează și ustensilele¹⁸.

Argintarii și aurarii

Printre romi - mai ales în România – putem găsi bijutieri meșteșugari (argintari – om care lucrează cu argintul). Ei preluau metalul din monede vechi de argint și bijuterii vândute de către populație. Această meserie cuprinde fabricarea de bijuterii, piese de harnașament, îmbrăcăminte (nasturi), obiecte de uz casnic și obiecte religioase (cădelnițe, sfeșnice, lumânări, cruci).

Destul de interesant, terminologia fierarilor în limba Romanes nu este de origine indiană. Terminologia derivă din limba greacă (cu unele cuvinte din altă limbă, de asemenea). Cu toate acestea,

¹⁸ http://www.Roma.org/Roma_traditions/Roma_trades/coppersmiths.html

numele metalelor sunt de origine indiană: *sastro -fier, somnakaj sau suvnakaj- aur, rup- argint*. Doar două dialecte au păstrat vechile cuvinte indiene *pirdo- cupru*, în timp ce toate celelalte utilizează achiziții mai recente (*xarkuma*).

B. Tâmplăria

Un alt meșteșug, sculptura lemnului, a fost adus de către romii din India. Chiar și acum, în Balcani, în România și Ungaria, unele grupuri de romi sculptează linguri, jgheaburi și alte ustensile necesare populației locale, dar mai ales sunt cumpărate ca suveniruri de către turiștii străini. Acești romi sunt numiți *lingurari* în România și în Balcani. În alte țări – de exemplu în Ungaria și Croația - sunt numiți *Bejaș*.

În Bulgaria, prelucrarea nuielelor și a lemnului este recunoscută ca o meserie tradițională. În ultimele decenii, tendința de a restabili unele dintre meșteșugurile vechi ale romilor nu a trecut de confecționarea coșurilor. În plus, producția de coșuri tradiționale, este modificată și specializată în producția de coșuri pentru flori, perdele, mese, scaune, genti, umbrele, etc folosind materiale ca lemnul de alun, fag și răchită.

C. Muzica

În ceea ce privește muzica romilor, aceasta este una din meseriile tradiționale cele mai populare. Acest tip de meserie este tradițională pentru generații de romi și este transmisă din tată în fiu, fiind practicat într-un grup sau trupă. Este practică la diferite ocazii ca nunți, petreceri, târguri și nu necesită cunoașterea notelor muzicale. Instrumentele folosite, în ordinea frecvenței, sunt: vioara, (inclusiv un tip de vioară improvizată, de fapt, o viola cu un semicerc sau cu șase corzi), lăuta, țambalul, acordeonul (împrumutat din muzica nemțească), basul (așa-numiții basiști și violonceliști), chitara, cimpoiul, fluiorul din lemn de salcie, plop sau trestie de zahăr, tamburina (folosită de romii ursari), clarinetul.

În prezent, în Bulgaria, cântăreții și instrumentiștii romi lucrează în studiouri de înregistrare profesionale unde interpretează cântecele bulgărești și rome. Același fenomen se întâmplă și în alte țări balcanice, ca România și Ungaria.

Muzica țigănească înglobează o mare varietate de tradiții etnice - de exemplu românești, turcești, evreiești, slave, precum și țigănești. Muzica țigănească conține multe improvizații, este spontană, este ritmică, melodică și este combinată cu schimbări de ritm.

Muzica romilor este foarte importantă în culturile din Europa de Est, cum ar fi în Bosnia-Herțegovina, Serbia, Muntenegru, Macedonia, Albania, Ungaria, Rusia și România, iar stilul și interpretarea muzicanților romi au influențat compozitorii clasici europeni ca Franz Liszt și Johannes Brahms. Sunetul distinct al muzicii romilor a influențat bolero-ul, jazz-ul, flamenco-ul și Cante Jondo în Europa. Stilul european al jazz-ului țigănesc este încă practicat pe scară largă de creatorii lui; cel care i-a recunoscut această valoare artistică a fost Django Reinhardt.

D. Alte meserii

Vânzători ambulanți

În Marea Britanie, probabil, singura țară europeană rămasă în care comunitățile tradiționale de romi au menținut un stil de viață itinerant, majoritatea țăganilor desfășoară o activitate independentă și tind să mențină un portofoliu de specializări itinerante. Acestea includ vânzările de mărfuri (pături, lenjerie, covoare, obiecte de uz casnic); comerțul cu mărfuri second hand (autoturisme, rulote, haine, mobilă); reproducerea cailor și câinilor de rasă pură și comercializarea lor; adunarea bunurilor aruncate și a deșeurilor, în special resturi de metal; construcții și grădinărit; divertisment și meșteșuguri specializate ale țăganilor: manufactura hainelor, cuiere și cosuri din lemn, flori realizate manual, amulete norocoase, cuțite pentru măcinare, ghicitul.

Munca sezonieră în agricultură

Aceasta este practicat ca un stil de viață semi-nomad de romii care călătoresc prin țară și se oferă zilieri pentru munca în agricultură.

Comerțul cu valiza

În Bulgaria, comerțul cu valiza a început să se dezvolte ca o afacere pentru furnizarea de haine ieftine și mici bunuri din țările vecine, fiind limitată achiziționarea de bunuri de pe piețele renumite din Dimitrovgrad din cartierul Ilyanci din Sofia. La început producția a fost realizată la un stand improvizat în orașe, dar astăzi, după ce au supraviețuit perioadei *Valiza*, comercianții beneficiază de propriul lor magazin. Doar o mică parte din aceștia și-au dezvoltat activitatea pentru a-și crea propriul lanț de magazine, oferind o calitate mai bună și chiar bunuri de marcă.

În Spania și în Portugalia, ocupația tradițională a grupurilor de romi sunt micile afaceri, care mobilizează întreaga familie, cum ar fi vânzarea în târguri și piețe a articolelor de îmbrăcăminte, încălțăminte, covoare sau altele.

Ghicitul

Din cele mai vechi timpuri, romii au fost cunoscuți pentru practicarea ghicitului. De-a lungul timpului, au folosit mai multe metode, de la globuri de cristal, cărți de tarot (s-a spus că romii au inventat acest tip de cărți) la ghicitul în palmă. Ghicitoarele pretind că puterile lor provin din lumi supranaturale. Ca regulă, romii nu ghicesc altor romi. Țiganii poartă des amulete și talismane norocoase, pentru a preveni necazurile, a alunga spiritele rele și bolile. De asemenea, ei folosesc ierburi în vindecarea bolilor, multe dintre ele având proprietăți terapeutice, de asemenea, atestate de medicina tradițională.

Munca în străinătate

După căderea regimurilor comuniste, a lucra în străinătate ("*Gurbetchiystvo*" în limba bulgară) a devenit un mod de trai pentru zeci de mii de romi din Europa de Est. Țările preferate de aceștia fiind Grecia, Italia, Spania, Portugalia, Franța, Germania, Belgia, Olanda și Anglia. De obicei, bărbatul pleacă primul, apoi soția și copiii. Ei preferă locuri de muncă în construcții, agricultură, comerț și servicii.

O mică parte din acești romi s-au stabilit în colonii organizate. O parte semnificativă dintre aceștia preferă să investească banii câștigați în țările de origine, în construcția de case, în cumpărarea de terenuri, animale și autoturisme și în dezvoltarea propriei afaceri.

Meserii pierdute

Dintre meseriile pierdute ale romilor sau pe cale de dispariție, putem aminti:

- ✓ prelucrare oaselor și coarnelor care erau transformate în pieaptăni, butoni, mânere de cuțit, graifere pentru țevi și coarne pentru praf de pușcă;
- ✓ prelucrarea părului de animale, folosit pentru obținerea pensulelor;
- ✓ negustoria cailor sau comerțul cu caii. În toate țările europene, romii erau cunoscuți ca negustori de cai și mai general, specialiști în comerț. Comerțul cu caii a fost principala ocupație a romilor din Polonia, statele baltice și Rusia. Romii nomazi din aceste țări au călătorit din oraș în oraș aducând caii pentru a fi vânduți. Acest lucru era făcut de romii Lovari din Transilvania și Ungaria, despre care spun legendele că înțelegeau graiul cailor.

7. Instituții (oficiale, ONG-uri, etc), care reprezintă interesele comunităților de romi

Instituții și organizații care lucrează în prezent sau care sunt implicate în dezvoltarea comunităților de romi¹⁹ din statele europene sunt reprezentate în tabelul următor, dar lista lor nu este completă:

Țara	Instituția/Organizația	Web-site
Albania	Roma Active Albania	
	Union of Albania Roma - <i>Amaro Drom</i>	http://www.unioniamarodrom.org
Austria	ROMANO CENTRO	http://www.romano-centro.org/
	Office for Democratic Institutions and Human Rights	http://www.osce.org/odihr/
	University of Graz (Rombase project)	
	European Union Agency for Fundamental Rights (FRA)	http://www.fra.europa.eu
	Kulturverein Österreichischer Roma,	http://www.kv-roma.at/

¹⁹ www.reocities.com; home.medewerker.uva.nl/t.d.stek/

	Vienna	
	Verein Roma, Oberwart, Burgenland	http://www.verein-roma.at/
	Verein Ketani fur Sinti und Roma, Linz	http://www.sinti-roma.at/
	Romlex project at the University of Graz	http://romani.uni-graz.at/romlex
	International Center for cultures and languages	
Belarus	Ekipen	
	Vlaams Centrum Woonwagenwerk	
	European Roma Information Office	http://erionet.org/site/
Belgia	Open Society Institute and Soros Foundation Networks	http://www.soros.org
	The European Network Against Racism	http://www.enar-eu.org/
	European Roma Grassroots Organisation Network	http://www.ergonetwork.org
	Foundation of Regional Development Roma	http://plovdiv.techno-link.com/ClientsSites/romafon/ROMA.htm
	Romani Baht Foundation	http://www.romanibaht.com
	Integro Association	http://www.integrobg.org/en/
Bulgaria	Amalipe, Center for Interethnic Dialogue and Tolerance	http://amalipe.com/
	NGO Roma Together, Polski Trambesh	http://www.romatogether.org/
	Inter Ethnic Initiative for Human Rights Foundation	http://www.inter-ethnic.org/

	Roma Foundation Iskra	
	Bahtale Chave Foundation	http://oldwebsite.nadejda-romite.org/bg/
	Roma Information Centre	http://www.ric-bg.info/bg
	Association DROM Organization, Vidin	http://drom-vidin.org/
	Foundation "Sham", Montana	
	Foundation "Napreduk", Pazardjik	
	Foundation Roma - Lom	http://www.roma-lom.org/
	Open Society Institute, Sofia	http://www.osf.bg
	"Student Society for Development of inter-ethnic dialogue	http://romastudents.org/
	FRR Roma	http://frdroma.org/
	FRKR "Nangle	http://www.nwngo.net/ngobaza/Nangle--mon.html
	Foundation S.E.G.A. - Start Effective Grassroots Alternatives	http://www.sega.bg
	International Centre for Minority Studies and Intercultural Relations	http://www.imir-bg.org/
	Ethnotolerance	http://ethnotolerance.org
	Bulgarian Helsinki Committee, Sofia	http://www.bghelsinki.org/
Croatia	Klub Roma Hrvatske	http://www.umrh.hr/Novo/asociation.htm
	Unija Roma Hrvatske	http://www.unija-roma.hr/
	Local Roma National Minority Council of Zagreb	

	Centre for Peace, Nonviolence and Human Rights	http://www.centar-za-mir.hr/
	Centre for Civil Initiatives	http://www.cci.hr/
	Organization for Democratic Society	
	Human Rights Centre Zagreb	http://www.human-rights.hr
	Centre for Education and Counselling of Women	http://www.cesi.hr/en/
	Croatia Helsinki Committee	
	Center for Peace, Legal Advice and Psychosocial Assistance	http://www.center4peace.org/
Cipru	Dom Research Center	http://www.domresearchcenter.com
Republica Cehă	Centrum Romistiky (The Romani Studies Center)	http://pf.ujep.cz/cr/
	Helsinki Citizens' Assembly, Roma Section	http://www.czechia.com/hcaroma
	Nadace Dzeno (The Dzeno Foundation)	http://www.dzeno.cz/
	Nadace Romano Chave (The Romane Chave Foundation)	http://romove.radio.cz
	Romani Children and Youth Association of the Czech Republic	
	Romska Obcanska Iniciativa (The Romani Civic Initiative)	
	Romea and Romano Vodi, Prague	http://www.romea.cz
	Roma Rising - Romove Obrozeni	http://www.romarising.com

Vzájemné Soužití (Life together), Ostrava	http://www.vzajemnesouziti.estranky.cz/
Athinganoi, Prague	
Drom, Brno	http://www.drom.cz/
IQ Roma Service, Brno	http://www.iqrs.cz/verze/en/
Romano Hangos	http://www.romanohangos.cekit.cz/
League of Human Rights LLP (Liga Lidských Práv)	http://www.llp.cz
People in Need	http://www.clovekvtisni.cz/indexen.php
The Czech Government Council for Roma Community Affairs	http://www.vlada.cz
International Romani Union	http://www.unionromani.org/union_in.htm
Documentation Centre for Human Rights	
Romani Centre for Central and Eastern Europe	
The Museum of Romani Culture	http://www.rommuz.cz/
Association of Wallachian Roma in Czech Republic	
The Khetane-Spolu Citizen's Association	
The Society of Roma in Moravia	http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=3
The Romane Chave Foundation	
The Romani Democratic Initiative	
The Democratic Alliance of Roma of the Czech Republic	

Danemarca	Romana Kulturako Centri, Kopenhagen	http://www.euroma.dk/
Estonia	North-Estonian Roma Association, Põhja-Eesti Romade Ühing	http://www.estblul.ee/ENG/Members/pe_rooma.html
Finlanda	The Romany Mission/Romano Missio	http://www.romanomissio.fi/
	International Romani Writer's Association	http://www.romaniwriters.com/
Franța	Association Nationale Tzigane d'Enseignement et Pédagogie Scolaire (ANTEPS)	
	Association Tsiganes Solidarités	http://perso.wanadoo.fr/ats/
	Comité pour le Respect des Droits des Tsiganes	
	Coordination des Associations Tsiganes de France	
	Etape 29 - Gens du Voyage	
	Romano Atmo	
	Romano Yekhipe, France	
	Union Socio-Educative Tzigane d'Aquitaine (USETA)	
	La voix des Roms	
Germania	Dokumentations und Kulturzentrum Deutscher Sinti und Roma	www.sintiundroma.de
	Katholische Zigeunerseelsorge in Deutschland	http://www.ksfrs.de/

	Landesverband Deutscher Sinti und Roma	http://www.sintiundroma-nrw.de/
	Roma Union Frankfurt	
	Sinti and Roma Partner Organizations of the Zentralrat	http://www.imadr.org
	Verband Deutscher Sinti und Roma: Landesverband Berlin-Brandenburg	www.sinti-roma-berlin.de
	Verband Deutscher Sinti und Roma: Landesverband Baden-Württemberg	www.sinti-roma-bawue.de
	Verband Deutscher Sinti und Roma: Landesverband Hessen	www.sinti-roma-hessen.de
	Verband Deutscher Sinti und Roma: Landesverband Nordrhein-Westfalen	
	Verband Deutscher Sinti und Roma: Landesverband Rheinland-Pfalz	
	Gesellschaft für bedrohte Völker GfbV	
	Forum Tsiganologische Forschung FTF, University of Leipzig, Leipzig	http://www.uni-leipzig.de
Grecia	Solidarity Center of Roma Women	
Ungaria	Amalipe Association of Roma Culture and Traditions	
	Association of Roma Women Participating in Public Life	
	Autonomy Foundation (Hungarian Foundation for Self-Reliance)	http://www.autonomia.hu/

	European Roma Rights Center	http://www.errc.org/
	Foundation for Roma Civic Rights and Legal Protection	
	Roma Research Institute	
	Roma Scientific and Artistic Society	
	Roma Youth Federation	
	Kalyi Jag Roma School for Vocational Training	
	Amaro Drom	http://www.amarodrom.hu/
	Lungo Drom	http://www.lungo-drom.hu/
	Roma Civil Rights Foundation (Roma Polgárjogi Alapítvány)	http://rpa.ingyenweb.hu/
	The Gypsy Inter-Ministerial Committee	
	Council for Roma Affairs	www.mfa.gov.hu
	Manush Foundation	http://www.manush.hu/eng
Irlanda	Pavee Point Travellers' Centre	www.paveepoint.ie/
	Irish Traveller Movement, ITM Network of local Traveller organizations	http://www.itmtrav.com/
	The National Association of Travellers' Centres	http://www.natc.ie/
Italia	Centro Culturale Zingaro "Thèm Romanó"	http://web.tiscalinet.it/associazionethrom/index.htm
	Centro di Documentazione Zingara	

	(Opera Nomadi)	
	Centro Studi Zingari/Romanó Sicarimasko Than	
	Opera Nomadi	http://www.operanomadimilano.org/
	Romano Komiteto ande Italia	
	Unione Nazionale Internazionale Rom e Sinti in Italia (UNIRSI)	
	Opera Nomadi, Calabria	http://www.operanomadirc.it/
	Opera Nomadi, Centro di Documentazione Zingara, Torino	http://digilander.libero.it/ontorino/
	Opera Nomadi, Rom e Sinti, Padova	
	Thèm Romanó (Centro Culturale Zingaro), Lanciano	
	O Vurdón	www.vurdon.it/romani.htm
	Unione Nazionale Internazionale Rom e Sinti in Italia, UNIRSI, Milan	
	Inforoma	http://www.inforoma.it
Lituania	Gypsy Fire and the Roma Community Centre	
Macedonia	Roma Community Center DROM Kumanovo	
	National Roma Centrum	http://www.nationalromacentrum.org/
	Roma Association Cerenja and Radio Cerenja, Stip	http://www.cerenja.com.mk/

	Roma Progress, Rancovce	http://www.romaprogres.org/
	Roma Community Center DROM Kumanovo, Kumanovo	
	Center for Institutional Development	http://cira.org.mk/en/
	Association of Citizens Sumnal	
	Roma National Congress	http://romanationalcongress.webs.com/
Moldova	Tarna Rom	
Montenegro	Democratic Roma Center, Pogorica (at the Swedish Helsinki Committee)	
	Youth Cultural Center Juventas, Pogorica	http://www.juventas.co.me
Norvegia	Romani og Romanèsfolkets Landsforbund	
Olanda	Nederlands Instituut Sinti en Roma NISR	http://www.nisr.nl/
	Stichting Roma Emancipatie	
	Spolu International Foundation, Utrecht	www.spolu.nl/
	Landelijke Sinti en Roma Organisatie LSRO / Sinti en Roma Centrum, Best	
	Het Wiel, Stichting Woonwagennieuws	
	Woonwagenzending, Emmen	
	Nevipe, Rom News Agency	
	Radio Patrin	
Polonia	Advisory and Information Centre of Roma	

	Centrum Kultury Romow Stowarzyszenie Społeczno Kulturalne	
	Amala Roma Society	
	Regional Museum, Roma Museum, Tarnów	http://www.cracow.travel
Portugalia	Secretariado Diocesano de Lisboa da ONPC	http://www.sdl-onpc.org.pt/
	Obra Nacional da Pastoral dos Ciganos	http://www.portal.ecclesia.pt/
	CEFEM – Centro de Estudos	http://www.cefitness.com/cef.php
	Rede Europeia Anti Pobreza / Portugal – REAPN	http://www.reapn.org/
	Centro Europeu de Formação e Estudos sobre Migrações	http://www.fpce.up.pt/ciie/migracoes.html
	Alto Comissariado para a Imigração e Diálogo Intercultural	www.acidi.gov.pt
	Associação Cristã de Apoio à Juventude Cigana	
	Associação das Mulheres e Crianças Ciganas Portuguesas	
	Associação para o Desenvolvimento da Etnia Cigana	
	Associação Social Recreativa e Cultural Cigana de Coimbra	
	Associação Cigana de Leiria	
DROM ROM - Associação Sócio-Cultural		

	Cristă (ADR)	
	Federação Calhim Portuguesa	
	Igreja Evangélica Filadélfia Cigana de Portugal	
	Associação União Romani Portuguesa	
România	Agentia Impreuna, Bucharest	http://www.agentiainpreuna.ro/
	Resource Center for Roma Communities	http://www.romacenter.ro/
	Policy Center for Roma and Minorities	http://www.policycenter.eu/
	Roma Center Amare Romentza	http://www.amarerromentza.org/
	Federația Etnică a Romilor din România	
	Fundația Soros	http://www.osf.ro/ro/index.php
	Centrul Romilor pentru Intervenție socială	http://www.romanicriss.org/
	Asociația Studenților Romi	
	Asociația Femeilor Rome	http://femrom.ro/aftpcn.html
	Centrul Romilor pentru Sănătate Sastipeu	http://www.sastipen.ro/
	Agenția Națională a Romilor	http://www.anr.gov.ro/
	Alianța Civică a Romilor	http://www.acrr.ro/
	Asociația Florarilor	
	Asociația Liga Meseriașilor Romi	
	Asociația Jurnaliștilor Romi	

	Asociația Unirea Romilor	
	Roma Concern	
	Asociația Creștin-Democrată a Romilor	
	Asociația Meșteșugarilor Romi din România	
	Asociația Romilor Lăutari	
	Asociația Șanse Egale pentru Romi și Sinți	
	Asociația Partida Romilor	http://www.partidaromilor.ro
	Pro-Europa	http://www.proeuropa.ro/
Serbia	Romski Informativni Centar, Kragujevac	http://www.ric.org.rs
	Society for the Improvement of Roma settlements	
	Roma Educational Centre	
	Association of Roma Students	
	Association for Educational Improvement	
	Roma NGO Ronos	
	Foundation for an Open Society	http://www.soros.org/
	Civic Initiatives	http://www.gradjanske.org/page/home/sr.html
	Novi Sad Humanitarian Centre	http://www.nshc.org.rs/
Slovacia		
	Jekhetane Spolu	
	Open Society Fund - Soros Foundation	http://www.soros.org

	Únia Rómskej Mládeže	http://unia_romskej_mladeze.sk-firma.com/
	RMORK (Council of Romani NGOs)	
	Roma Press Agency RPA, Kosice	http://www.mecem.sk/
	Romano nevo l'il	http://www.rnl.sk/
	Office of the Slovak Government Plenipotentiary for the Roma Community ÚSVRK, Bratislava	
	Roma Institute	http://www.romainstitute.sk
	Roma Internet Radio Gipsy	http://www.gipsyradio.com/
	Romathan, Roma theatre, Kosice	http://www.romathan.sk/
Slovenia	Zveza Romov Slovenije (The Roma Union of Slovenia), Murska Sobota	http://www.zveza-romov.si/
	Romski Informativni center ROMIC, Radio ROMIC, Romano Them (Romski Svet), Murska Sobota	http://www.romic.si/
	Amala, Roma association and music groups, Ljubljana	
	Bilingual paper Romske novice, Novo Mesto	
Spania	Anakerando	
	Asociación de Gitanos de Navarra "La Majari"	http://www.pamplona.net/
	Asociación Nacional Presencia Gitana	http://www.presenciagitana.org/
	Asociación Secretariado General Gitano	http://www.eurosur.org/asgg/

Oripando Kalo	
Secretariado Desarrollo Gitano	http://www.secretgitano.org/
Unión Romaní (Unión del Pueblo Gitano)	http://www.unionromani.org/
Unión Romaní Andalucía	http://www.unionromani.org/pueblo_in.htm
Fundacion Secretariado Gitano FSG	http://www.gitanos.org/
Hermandad de los Gitanos de Sevilla	http://www.hermandaddelosgitanos.com/
Federación Autonómica de Asociaciones Gitanas de la Comunidad Valenciana	
Federación de Asociaciones Culturales Cristianas de Andalucía	
Federación de Asociaciones Gitanas Extremeñas	
Federación de Asociaciones Gitanas de Castilla y León	
Asociación de Mujeres Gitanas “Alboreá	
Federación Regional Gitana de Asociaciones de Castilla-La Mancha	
Asociación de Enseñantes con Gitanos	http://aecgit.pangea.org/
Federación de Asociaciones de Mujeres Gitanas “Kamira”	
Federación de Asociaciones Gitanas de Cataluña	http://www.fagic.org/
Asociación Juvenil Cultural Gitana	

	"Ardiñelo Kaló	
	Federación de Asociaciones Gitanas de Aragón	
	Asociación Iniciativa Gitana	http://www.iniciativagitana.org/
	Federación de Asociaciones Gitanas de Navarra "Gaz Kaló"	http://gazkalo.org/
	Asociación Socio-Cultural de las Minorías Étnicas "Unga"	http://www.gitaunga.e.telefonica.net/unga.htm
	Federación Andaluza de Mujeres Gitanas "Fakali"	http://www.fakali.org/
	Asociación de Promoción Gitana en la Rioja	
	Federación de Asociaciones Gitanas para la integración laboral y social, promoción y desarrollo del pueblo gitano "Calí"	
Suedia	Föreningen Resandefolket	http://resandefolketsriksorganisation.se/
	Internationell Romani Råd	
	Romano Kulturako Centro - Romskt kulturcentrum, Stockholm	
	The Delegation for Roma Issues in Sweden	http://www.humanrights.gov.se/
Elveția	The Roma Foundation	http://foundation.rroma.org/
	Centre on Housing Rights and Evictions COHRE, Geneva	http://www.cohre.org/
Turcia	Romani Cultural Platform 'Romani Istanbul'	

	Foundation of the Romani Associations Federation EDROM	
	Sulukule Romani Culture and Development Association	
	Helsinki Yurrtaslar Dernegi (Helsinki Citizens Assembly)	http://www.hyd.org.tr/
Ucraina	International Charitable Organisation Roma Women Fund Chiricli	
Marea Britanie	Advisory Council for the Education of Romanies and Other Travellers (ACERT)	http://www.acert.org.uk/
	The National Federation of Gypsy Liaison Groups	http://www.nationalgypsytravellerfederation.org/
	Gypsy Council for Education, Culture, Welfare and Civil Rights (GCECWCR)	
	National Association of Gypsy Women	
	Natl. Assn. of Health Workers with Travellers	www.nationalgypsytravellerfederation.org
	National Association of Teachers of Travellers	http://www.natt.org.uk/
	National Gypsy Council	http://www.grtleeds.co.uk
	National Romany Rights Association	
	Romany and Traveller Family History Society	http://www.rtfhs.org.uk/
	UNITE (Unified Nomadic Integrated Transnational Education)	

London Gypsy Traveller Unit (LGTU), London	http://www.lgtu.org.uk/
Ormiston Travellers' Initiative (Cambridgeshire)	www.ormiston.org/opus24.html
Friends Families and Travellers, Brighton	http://www.gypsy-traveller.org
South West Alliance of Nomads (SWAN)	http://www.gypsytravellerhelp.org/
TravellerSpace, Penzance, Cornwall	http://travellerspace-cornwall.org/
Travellers Times, Hereford	http://www.travellerstimes.org.uk/
The Clearwater Gypsies	http://www.clearwatergypsies.com/
One Voice 4 Travellers	http://www.gypsy-traveller.org/onevoice4travellers/
Cheshire Gypsy and TravellersVoice	http://www.travellersvoice.org/
The Equality and Human Rights Commission	http://www.equalityhumanrights.com/
Travellers Aid Trust, Kidwelly	http://www.travellersaidtrust.org/
Journey Folki	http://www.journeyfolki.org.uk/
Scottish Traveller Education Programme (STEP), Edinburgh University	http://www.scottishtravellered.net/
Gypsy Lore Society	http://www.gypsyloresociety.org/
Boswell Romani Museum	http://www.boswell-romany-museum.com/
Museum of East Anglian Life	www.eastanglianlife.org.uk
The Museum of English Rural Life	
Derbyshire Gypsy Liaison Group	http://www.dglg.org/

Mai jos există o prezentare mai detaliată pentru țările implicate în proiectul ROMANINET:

În Spania, mișcarea romilor are în prezent peste 600 de asociații (din care aproximativ 40 sunt asociații ale femeilor de etnie romă). Există deasemenea federații și asociații mari conduse de stat. Singura modalitate prin care aceste organizații pot participa oficial în politicile și acțiunile care afectează comunitățile de romi este prin organismul creat de Ministerul Afacerilor Sociale. Acest organism este numit *“Comitetul consultativ pentru Programul de Dezvoltare al romilor”* (Comision Consultativa para el Programa de Desarrollo Gitano) și este format din asociații de stat și federații autonome ale asociațiilor de romi.

În plus, unele regiuni spaniole au propriile lor organizații de țigani ca Secretariatul Țiganilor din Andaluzia, care se anexează Ministerului Afacerilor Sociale și Consiliului Regional pentru comunitatea de romi din Extremadura, Consiliul Municipal al romilor din Barcelona. Toate aceste unități sunt consultative, fără putere executivă și fără acces direct la resursele sau bugetele administrațiilor. Actualul guvern socialist a creat două instituții importante: Consiliul de Stat al Țiganilor și Institutul Cultural al Țiganilor. Ministerul Muncii și al Afacerilor Sociale (în prezent Ministerul Sănătății și Politicii Sociale) a creat Consiliul de Stat al Romilor. Aceasta este un organism intercolegial, consultativ și de consiliere afiliat Ministerului Sănătății și Politicii Sociale. Consiliul conferă un statut instituțional pentru colaborarea și cooperarea între asociațiile de romi și administrația generală de stat pentru dezvoltarea de politici sociale care să permită promovarea integrării populației rome.

În Bulgaria, nu există autorități specializate la nivel central, regional sau local pentru a reprezenta interesele romilor sau orice alte minorități etnice. Statul și instituțiile municipale din țară, desfășoară o politică echilibrată în acest domeniu, care vizează protecția drepturilor și libertăților tuturor etniilor. Printre ele, una dintre cele mai importante este Consiliul Național pentru Cooperare privind Probleme Etnice și Demografice (NCCEDI) în cadrul Consiliului de Miniștri (<http://www.nccedi.government.bg/>). În prezent, membrii NCCEDI sunt ONG-uri conduse de bulgari, care aparțin diferitelor minorități etnice, inclusiv romi. NCCEDI are subdiviziunile sale, care se bazează la nivel regional pe administrațiile regionale care mențin contactul cu ONG-urile locale. Activitatea statului și a autorității publice este un garant al punerii în aplicare a angajamentelor asumate de către Bulgaria, în conformitate cu Convenția pentru Protecția Minorităților Naționale.

În Ministerul Educației, Tineretului și Științei (MOMN) un rol similar este jucat de Consiliul Consultativ cu privire la integrarea educațională a copiilor și elevilor aparținând minorităților etnice, care funcționează din anul 2004. Acest organism public de stat îl consiliază pe Ministru în luarea deciziilor legate de integrarea mai eficientă a romilor prin educație. În afară de reprezentanți ai instituțiilor de stat, reprezentanții ai ONG-urilor romilor și ONG-urilor în general, contribuie la dezvoltarea educației copiilor aparținând minorităților etnice, împreună cu universitățile de stat și sindicatele profesorilor. Toate documentele legislative și politice cu privire la integrarea profesională, inclusiv cele pentru copiii romi, s-a dezvoltat în cadrul acestui Consiliu Consultativ.

În plus, în afară de instituțiile de stat din Bulgaria, mai multe organisme consultative au fost înființate pentru municipalități pentru a facilita dialogul între autoritățile locale și reprezentanții ai ONG-urilor.

Cea mai mare realizare în dezvoltarea mișcării romilor din țară, este prezența și funcționarea mai multor ONG-uri ale romilor și nu numai. Din 1989, Bulgaria a înregistrat peste 500 de ONG-uri ale romilor, aproximativ 20 dintre ele și-au extins activitatea și contribuie la dezvoltarea comunităților de romi și a dialogului inter-etic.

În anii 1970, un serviciu special a fost înființat în Marea Britanie, cunoscut până de curând ca Serviciul Educativ pentru Romi (Traveller Education Service). Sarcina sa a fost și continuă să fie cea de a furniza sprijin educațional copiilor romi și călători, atât în cadrul școlilor, cât și la domiciliu. Serviciul Educativ pentru Romi a fost util pentru a facilita accesul romilor la alte forme de instruire și creșterea gradului de conștientizare în cazul romilor și călătorilor.

În plus, au fost înființate în țară mai multe muzee ale romilor, în care sunt prezentate meșteșugurile tradiționale și folclorul rom. Acestea includ muzeul Boswell, Muzeul Vieții în estul Angliei și Muzeul Vieții Engleze de la Sat, care prezintă o expoziție online.

Grupurile romi de interese au fost implicate în principal în campanii de eliminare a restricțiilor privind amplasamentele pentru caravane și pentru a extinde numărul de locuri și crearea infrastructurii. Acestea includ Consiliul Țigănesc și Grupul Țigănesc Derbyshire Liaison. Un program de radio săptămânal pentru romi a fost lansat la radio BBC regional în 2006, și mai multe website-uri oferă tinerilor romi un forum și un loc de întâlnire virtual, printre care premiul site Savvy Chavvy.

În Portugalia, interesele comunității țigănești sunt gestionate de către o organizație formală, ACIDI - Alto Comissariado para a Imigração e Diálogo intercultural. Alte ONG-uri și asociații portugheze sunt implicate în această activitate.

În România, instituția oficială care reprezintă minoritatea romă la nivel național este Agenția Națională pentru Romi. În plus, există mai mult de 300 de ONG-uri înregistrate care luptă pentru drepturile romilor.